Муркаш район хаçачĕ

Çĕнтерӳ ялавĕ

1944 çулхи çу уйăхĕн 5-мĕшĕнчен пуçласа тухать

13 (8079) № * Эрне кун, 2013 çулхи нарăс (февраль) уйăхĕн 22-мĕшĕ * Хакĕ ирĕклĕ

Февралĕн 23-мĕшĕ – Тăван çĕр-шыв хӳтĕлевçин кунĕ

Салтаксем ялан стройра

Совет çарĕсене Афганистанри юнлă вăрçăран кăларнăранпа 24 çул çитрĕ. Çав ятпа иртнĕ шăмат кун, нарăс уйăхĕн 16-мĕшĕнче, çак вăрçă вут-çулăмĕ витĕр тухнă ентешсем Москакассинчи палăк патне пухăнчĕç. Астăвăм кунне паллă туса тата унта пуç хунă юлташĕсене, тăванĕсене асăнса районти афганецсем палăк умне чечексем хучĕç.

Пирĕн районтан çавăнти вăрçă вутĕнче 144-ăн пулчĕ, 7-шĕ çĕр-шыв умĕнчи тивĕçе пурнăçласа пуç хучĕ. Тайма пуç вĕсене. Аякри вăрçă историе юлса пырать. Анчах мирлĕ пурнăçа сыхласа хăварасси пĕрлехи ĕç пулнине ĕнерхи салтаксем самантлăха та манмаççĕ.

Палăк умĕнчи тĕл пулу хыççăн пухăннă интернационалист-салтаксем (сăн ӳкерчĕкре вĕсен пĕр ушкăнĕ) Юнкăри вăтам шкулта пулса паттăрлăх урокĕ ирттерчĕç.

А. БЕЛОВ сăн ӳкерчĕкĕ.

ХАКЛĂ ЕНТЕШĔМĔРСЕМ! СИРЕ ТĂВАН ÇĔР-ШЫВ ХӲТĔЛЕВÇИН КУНĔ ЯЧĔПЕ САЛАМЛАТĂП!

Тăван çĕр-шыва сыхласси – чыслă та яваплă ĕç. Çĕр-шыва хӳтĕлессине хăйсен профессийĕ туса хунă çынсем обществăра яланах пысăк хисепре шутланаççĕ.

Çак паллă уяв кунĕнче эпир хамăрăн аслă патшалăхăмăрăн истори тапхăрĕсене куç умне кăларатпăр тата унăн ирĕклĕхĕпе никама пăхăнманлăхне сыхласа хăварнă паттăрсене чунтан тав тăватпăр. Эпир Чуд кӳллипе Куликово хирĕнче, Полтавăпа Бородино патĕнче хастаррăн çапăçнă, Мускавпа Сталинград хулисене хăйсене шеллемесĕр хӳтĕленĕ хăюллă та паттăр çар çыннисене аса илетпĕр.

Тăван çĕр-шывăн Аслă вăрçин фрончĕсенче тăшманпа куçа-куçăн çапăçнă Чăваш Енре çуралса ӳснĕ çĕршер пин çыннăн тата вĕсен çемйин паттăрлăхĕ ĕмĕрлĕхех сыхланса упранĕ.

Пирĕн республикăри социаллă политика Тăван çĕр-шывăн Аслă вăрçин ветеранĕсемпе инваличĕсене, вĕсен тăлăха юлнă мăшăрĕсене витĕмлĕ те тулли пулăшу парассине, çав шутра пурăнмалли çурт-йĕрпе тивĕçтерессине те, тĕпе хурать. 2012 çулта Тăван çĕр-шывăн Аслă вăрçин 859 ветеранĕпе инваличĕ пурăнмалли çурт-йĕр туянма социаллă тӳлев илнĕ, асăннă тĕллев валли 839,9 миллион тенкĕ уйăрнă. 2013 çулта пурăнмалли çурт-йĕр кирлĕ çынсен шутĕнче тăракан Тăван çĕр-шывăн Аслă вăрçин мĕн пур ветераннех пурăнмалли хăтлă çуртйĕрпе тивĕçтерме палăртнă. Çакăн валли 766,5 миллион тенкĕ уйăрса хăварнă.

Хальхи ăру ветерансен ырă йăли-йĕркине тивĕçлĕн тытса пырать. Пирĕн ентешсем Раççей Федерацийĕн Хĕç-пăшаллă çарĕсенчи хĕсмете чыслăн тата тӳрĕ кăмăлпа пурнăçланă май, граждансен мирлĕ пурнăçне шанчăклăн хураллаççĕ.

Çĕр-шыв хӳтĕлевçисене пурне те улăпла сывлăхпа çирĕп чун хавалĕ, ырă шанăçпа тăнăçлăх, ырлăх тата телей сунатăп!

М. ИГНАТЬЕВ,
Чăваш Республикин Пуçлăхĕ.

ХАКЛĂ ЕНТЕШСЕМ! АСЛĂ ОТЕЧЕСТВЕННĂЙ ВĂРÇĂ ВЕТЕРАНĔСЕМ, ВĂРÇĂН ЙЫВĂР ÇУЛĔСЕНЕ ЧĂТСА ИРТТЕРНĔ ТЫЛ ĔÇЧЕНĔСЕМ, МИРЛĔ ВĂХĂТРАХ ÇАПĂÇУСЕНЕ ХУТШĂННĂ САЛТАКСЕМ, ÇАРА КАЙМА ХАТĔРЛЕНЕКЕН ÇАМРĂКСЕМПЕ ВĔСЕН АШШĔ-АМĂШĔСЕМ!

Сире пурне те Тăван çĕр-шыв хӳтĕлевçин кунĕ ячĕпе чун-чĕререн саламлатăп.

Çак уяв вăл – Тăван çĕр-шыва юратакансен, унăн мирлĕ пурнăçĕпе лăпкăлăхне сыхлакансен, паттăрлăхпа хаюлăх уявĕ. Çĕр-шыва хӳтĕлесси пирĕн çĕр-шыври кашни çыннăн чыслă та хисеплĕ тивĕçĕ. Тăван çĕр-шывăн Аслă вăрçинче çĕнтерӳ тунă ветерансемпе тыл ĕçченĕсем умĕнче эпир ĕмĕрĕпех парăмра. Пире вĕсен мирлĕ те телейлĕ пурнăç парнелерĕç, вăрçăпа юхăннă Тăван çĕр-шывăмăра ура çине тăратас ĕçре ырми-канми вăй хучĕç. Паян та вĕсем çитĕнекен ăрăва патриотла воспитани парас ĕçе хутшăнаççĕ, çамрăксем вĕсенчен тĕслĕх илсе ӳсеççĕ. Паянхи çамрăксем аслă ăру çыннисен ĕçне малалла тăснине, Тăван çĕр-шывăмăр паян та шанчăклă алăра пулнине çар конфликчĕсене хутшăннисен паттăрлăхĕ те çирĕплетсе парать. Афган вăрçинче те, ытти вĕри точкăсенче те пирĕн салтаксем çĕр-шыв умĕнчи тивĕçе чыслăн пурнăçларĕç. Паттăр ывăлсем çитĕнтернĕ салтак амăшĕсем умĕнче эпир çĕре çити пуç таятпăр.

Çĕр-шыв терекĕ, унăн пуласлăхĕ пирĕнтен кашниннех килет. 2013 çул Тавралăха хӳтĕлемелли çулталăк шутланать. Тăван енре йăлтах йĕркеллĕ пуласси пирĕн чун илемĕнчен, ун тунтăмĕнчен те нумай килет. Пирĕн ытларах ырă ĕç тумалла. Хамăрăн тăрăшуллă ĕçпе район, республика, Раççей çирĕплĕхĕшĕн тимлемелле, пĕрле пĕр тĕллевпе вăй хумалла пирĕн. Вара Чăваш Республикин Пуçлăхĕ М. Игнатьев Чăваш Республикин Патшалăх Канашне янă Çырăвĕнче палăртнисем йăлтах пурнăçланĕç.

Сирĕн пурин те сывлăхăр çирĕп, кун-çулăр вăрăм та телейлĕ пултăр. Ĕçĕрсем ăнса пычăр. Çемьере килĕшӳпе юрату, тату пурнăç хуçаланчăр.

Р. ТИМОФЕЕВ,
район администрацийĕн пуçлăхĕ.

ВĂРÇĂН, ХĔÇ-ПĂШАЛЛĂ ВĂЙСЕН ТАТА ПРАВО СЫХЛАВ ОРГАНĔСЕН ХИСЕПЛĔ ВЕТЕРАНĔСЕМ, ĔÇ ВЕТЕРАНĔСЕМ, МУРКАШ РАЙОНĔН ÇЫННИСЕМ!

Чăваш Республикин Çар комиссариачĕн Муркаш тата Элĕк районĕсенчи пайĕ ячĕпе тата хам ятран сире, сирĕн çемйĕрсене, тăванăрсене тата çывăх çыннăрсене уявпа – Тăван çĕр-шыв хӳтĕлевçин кунĕ ячĕпе саламлатăп!

Хĕçпе тата чукмарпа тăшман çулне пӳлсе тăнă хӳтĕлевçĕ сăнарĕ авалхи Русьренех пырать.

Тăван çĕр-шывăн Аслă вăрçин фрончĕсенче хăйсен пурнăçне панă хамăрăн мăн асаттесене, асаттесемпе аттесене аса илсе пуç таятпăр! Пирĕн ентешсене, çар хирĕç тăрăвĕсене хутшăнса пуç хунисене асрах тытмалла.

Туслăх, ырлăх, сывлăх, çемье ăнăçăвĕ – пурсăра та!

Уяв ячĕпе!

А. КОЧУРОВ,
Чăваш Республикин Çар комиссариачĕн Муркаш тата Элĕк районĕсенчи пайĕн пуçлăхĕ.

Раççейре

Тӳлевсĕр приватизаци тапхăрне тăсаççĕ

Февралĕн 19-мĕшĕнче РФ Патшалăх Думи хăрăсах виçĕ вулавпа пурăнмалли çурт-йĕре тӳлевсĕр майпа приватизацилемелли тапхăра татах тепĕр икĕ çуллăха – 2015 çулхи мартăн 1-мĕшĕччен тăсасси пирки саккун йышăннă. Саккун проектне Патшалăх Думине пăхса тухма пур тăватă фракци ертӳçи те сĕннĕ. Асăннă саккун ăна пичетлесе кăларнăранпа вăя кĕрет.

Аса илтеретпĕр, тӳлевсĕр приватизаци тапхăрне тăсасси пирки Раççей Президенчĕ Владимир Путин пуçару тунă. Унăн шухăшне патшалăх ертӳçин пресс-секретарĕ Дмитрий Песков пĕлтернĕ. Хыççăнах Патшалăх Думи президент сĕнĕвне шута илесси пирки хыпарланă пулнă.

Республикăра

Ыр кăмăллăх марафонĕ пуçланчĕ

Çак эрнере Чăваш Енре «Ачалăх ячĕпе, ачалăхшăн» ыр кăмăллăх марафонĕ пуçланчĕ. Кăçал ăна республикăри Ача-пăча фончĕ 25 çул тултарнине халалланă.

Марафон 17-мĕш çул иртет. Çак тапхăрта нумай ачаллă, сахал тупăшлă çемьесене пулăшма, ачасене тĕрлĕ фестиваль-конкурссене хутшăнма республика тулашне тухма, ачасем валли кирлĕ медицина оборудованине туянма республикăра пурăнакансем финанс тĕлĕшĕнчен пысăк пулăшу кӳнĕ. Сăмахран, юлашки виçĕ çулта кăна 17,5 миллион тенкĕ пухăннă. Çак укçатенкĕне ача-пăчана пулăшу кӳмелли тĕллевлĕ программăсене пурнăçлама усă курнă.

Кăçал вара марафон пуçланиччен унăн счечĕ çине Вăрнар районĕнче пурăнакан Галина Андреева 5 пин тенкĕ куçарнă та ĕнтĕ. Алли çăмăл пултăр! Пирĕн районта пурăнакансем ырă та пархатарлă ĕçе активлă хутшăнасса шанатпăр.

Н. НИКОЛАЕВА.

РАЙОНТА: ĕнер, паян, ыран

Сăвăм ӳсрĕ

Кун таврăннă май хуçалăхсенче ĕнесем пăруласси нумайланчĕ. Çак вăхăт – ял çыннишĕн кĕтнĕ самант. Йĕркеллĕ пăрулана ĕнесем сĕт ытларах антарма пуçлаççĕ. Ку эрне пуçланнă тĕле пĕрлешӳллĕ хуçалăхсенчен оперативлă пуçтарнă кăтартусем сĕт сăвасси ӳснине çирĕплетеççĕ. Çулталăк каялла район нарăс уйăхĕн 18-мĕшĕнче кашни ĕне пуçне вăтамран 10,9 килограмм сĕт сунă пулсан, кăçалхи кăтарту 11,2 килогрампа танлашать. Чи пысăк сăвăм унченхиллех Суворов яч. хис. хуçалăхра (17,5 килограмм). Чи пĕчĕк кăтарту «Передовик» ял хуçалăх производство кооперативĕнче: 4,5 килограмм.

Çырла ӳстересшĕн

Кун вăрăмланса пынă май сисмĕлĕр те, алăкран çур аки шаккĕ. Мичурин ячĕпе хисепленекен агрофирма ертӳçи Б. Михайлов вара паянах çурхи ака-суха пирки калаçать. Ăна кăсăклантараканни – çырла йăранĕсем çинче ĕçлекенсем кирли. Асăннă агрофирма иртнĕ çул Голландирен илсе килсе пысăк шанчăк паракан çĕр çырлин хунавне пĕр гектар çинче лартса хăварнă. 4 сортлă çырлан хунавĕсемпе усă курса фермер кăçалхи çур акире çырла лаптăкĕн калăпăшне 3 гектара, çитес кĕркунне татах ӳстерес ĕмĕтлĕ. Ĕç планĕпе килĕшӳллĕн çырла лаптăкĕ çывăх çулсенче Шетмĕпуçĕнче 13 гектар пулмалла. «Çырла ыйтакансем йышлă пулнăран хамăрăн производство планне çак енпе йĕркелес шут çуралчĕ те», – терĕ ертӳçĕ кĕске калаçура.

Йĕркене пăснăшăн

Раççей Федерацийĕн Чăваш Республикипе ĕçлекен федераллă миграци службин управленийĕн Муркашри территори пункчĕ хăйĕн ĕç тĕллевĕсене туллин пурнăçласа пырать. Çак кунсенче кăна территори пункчĕн ертӳçи Л. Плечова регистраци йĕркине пăснă гражданина административлă майпа явап тыттарса таврăнчĕ. Ыттисене пĕлме, ку хутĕнче лару-тăру çапларах çаврăнса тухнă. Пĕр çын кунта пурăнма шутламан азербайджанеца пĕлсе тăрсах хăйĕн килĕнче вăхăтлăх регистрацилет. Саккуна пăсни çиеле тухсан çак ентешĕн административлă майпа явап тытма тиврĕ. Сăмах май, кунашкал йĕркесĕрлĕхшĕн саккун 5 пин тенкĕ таран штраф тӳлеттерме пултарать. Л. Плечова каланă тăрăх кун пек тĕслĕхсем районта иртнĕ çул пиллĕк пулнă.

А. БЕЛОВ хатĕрленĕ.

Пĕрлехи информаци кунĕнчен

Районта черетлĕ информаци кунĕ февралĕн 20-мĕшĕнче иртрĕ. Виçĕм кун районти ĕç коллективĕсенче пулса курма, çынсемпе тĕл пулма республика тĕп хулинчен Чăваш Республикин Гражданла оборона тата чрезвычайлă лару-тăру енĕпе ĕçлекен патшалăх комитечĕн председателĕ Вениамин Петров ертсе пыракан ушкăн килчĕ.

Ку хутĕнче ирттернĕ пĕрлехи информаци кунĕн уйрăмлăхĕсенчен çавна палăртмалла. Ытти чухне информаци кунĕ районти хăш-пĕр ял тăрăхĕсен территорийĕсенче иртетчĕ пулсан, ку хутĕнче ăна пур ял тăрăхĕсен территорийĕсенче те йĕркелерĕç. Паллă ĕнтĕ, тĕп хула органĕсен представителĕсем пур ял тăрăхĕсенче те пулаймарĕç. Вĕсем хутшăнниле пĕрлехи информаци кунĕнче тĕл пулусем Çатракассипе Ярапайкасси, Муркашпа Мăн Сĕнтĕр, Хорнуйпе Оринин, Чуманкассипе Турай, Ярославка ял тăрăхĕсенче иртрĕç. Ытти ял тăрăхĕсенчи тĕл пулусене район администрацийĕн ответлă ĕçченĕсем хутшăнчĕç.

Информаци кунĕнче çынсемпе тĕл пулусене пур ял тăрăхĕсенче те йĕркелени ăнланмалла та. Ку вăл информаци кунĕне сӳтсе явакан ыйтуранах тухса тăрать. Тĕл пулусенче Чăваш Республикин Пуçлăхĕ Михаил Игнатьев Чăваш Республикин Патшалăх Канашне тата халăх патне янă «Тăван ен ырлăхĕшĕн тăрăшса ĕçлер, саккуна пăхăнса, таса чунпа пурăнар» Çырăвне сӳтсе яврĕç. Асăннă çырура палăртнă пĕтĕмлетӳсемпе задачăсем вара пирĕнтен кашниех пырса тивеççĕ.

Хамăр пурнăç хамăртанах килет

Чăваш Республикинчи Гражданла оборона тата чрезвычайлă лару-тăру енĕпе ĕçлекен патшалăх комитечĕн председателĕ Вениамин Петров, район администрацийĕн пуçлăхĕ Ростислав Тимофеев, район администрацийĕн ятарлă програмăсен пайĕн пуçлăхĕ Николай Милютин чи малтан район администрацийĕн ларусен залĕнче медицина ĕçченĕсемпе тĕл пулчĕç.

Вениамин Иванович республика Пуçлăхĕн Çырăвĕ çинче тĕплĕн чарăнчĕ, çакна палăртрĕ. Асăннă Çырура иртнĕ çул республикăшăн ăнăçлă çул пулнине палăртнă. Чăваш Ен Раççей шайĕнче курăмлă вырăн йышăннине çак тĕслĕх те çирĕплетсе парать. Раççей Президенчĕ В. Путин Чăваш автономине йĕркеленĕренпе 100 çул тата Шупашкар хули пулса кайнăранпа 550 çул çитнине уявлама ятарлă Указ кăларнă. Унпа килĕшӳллĕн пирĕн республикăна 25,8 млрд. тенкĕне яхăн укçа уйăраççĕ. Анчах та çак сумма асăннă уявсене паллă тума мар, çав кунсем тĕлне социаллă объектсем тума-çĕнетме, инфраструктурăна аталантарма каять. Апла пулсан тăван республикăмăр татах та хăйĕн сăнне ырă енне улăштарать.

Иртнĕ çул вара республика Атăлçи федераллă округра машинăсемпе оборудованисем кăларассипе 1 вырăн, ял хуçалăх продукцине туса илессипе 3 вырăн йышăннă. Таварсен хакĕсем чакнă, ĕç укçи палăрмаллах ӳснĕ. Вăтамран вăл 17301 тенкĕпе танлашать пулсан, кăçал ку енĕпе татах та пысăкрах утăмсем тума палăртнă. Республикăра 350 пысăк инвестици проекчĕсем пурнăçланаççĕ. Çав шутран пирĕн районти «Сеспель» предприятие тата «Путь Ильича» агрофирмăра та.

Кăçал Тавралăха хӳтĕлемелли çулталăк пулнă май Вениамин Иванович çак ĕçе хамăр киле, хамăр хапха умне, подъезда тирпей-илем кĕртнинчен пуçламаллине палăртрĕ.

Район администрацийĕн пуçлăхĕ Ростислав Тимофеев район аталанăвĕпе паллаштарнă май кăçал Шомикра çĕнĕ ФАП, Муркашра ача садне, Мăн Сĕнтĕрте культурăпа кану центрĕн курав залне туса пĕтерсе хута ямаллине палăртрĕ. Сывлăх хуралçисене пархатарлă ĕçшĕн тав турĕ.

Унтан информаци ушкăнĕ Çатракасси ял тăрăхĕнче пулчĕ. Кунта Çатракасси шкул коллективĕпе тата Кашмашри информацире культура центрĕнче ял çыннисемпе тĕл пулчĕ. Республика Пуçлăхĕн Çырăвне сӳтсе явнă, район аталанăвĕпе паллашнă хыççăн вĕрентекенсем хăйсене хумхантаракан ыйтусене хускатрĕç.

– Мĕншĕн пире Çĕмĕрлери налук инспекцийĕпе пĕрлештерчĕç? Çӳреме инçе.

Район администрацийĕн пуçлăхĕ çакна палăртрĕ. Ку улшăнăва каялла улăштарма май çук, анчах çакă районта пурăнакансен пурнăçне нихăш енчен те япăхла пырса çапмасть. Халăх ыйтăвне тивĕçтерме малтан налук инспекцийĕ вырнаçнă çуртра ятарлă специалист хăварнă.

– Республика Пуçлăхĕн Çырăвĕнче палăртнă пек муниципаллă йĕркелӳсене пĕрлештерессишĕн хăçан пирĕн пата çитме пултарать?

Вениамин Иванович ку тĕслĕх уйрăм районсене мар, район администрацийĕсемпе çавăнти халасен администрацийĕсем пĕрлешессине пырса тивнине пĕлтерчĕ. Калăпăр, Çĕмĕрле район администрацийĕпе Çĕмĕрле хулин администрацийĕ.

Район администрацийĕн пуçлăхĕ тата çакна хушса каларĕ. Ку улшăну ял тăрăхĕсене те пырса тивме пултарать: пĕчĕкрех темиçе ял тăрăхне пĕрлештересси патне илсе пыма пултарать. Халăхĕн пирĕн районта ку ыйту çивĕч тăмасть, анчах та çак улшăну ял тăрăхĕсен пуçлăхĕсене татах та вăйлăрах ĕçлеттермелли стимул пулса тăрать, «хăйĕн» ял тăрăхне сыхласа хăварас тесен курăмлăрах ĕçсем, халăхшăн ытларах ĕçсем тума хистет.

– Çатракассинчи библиотекăна малалла та ĕçлеттермеллечĕ. Тата Çатракассинче халăха пуçтарăнма клуб тума май çук-ши?

Ростислав Николаевичăн хуравĕ:

– Çатракассинче библиотека малалла та ĕçлет, анчах та вăл хăш çуртра пулассине – хальхи вырăнĕнче е Çатракасси шкул çуртĕнче – кăна татса парăпăр. Çĕнĕ клуб тăвас пирки вара çакна палăртмалла. Паян пирĕн пур çуртсемпе эффективлă усă курасси пирки шухăшламалла. Çĕнĕ çурт туни вара çакăнпах вĕçленмест. Паян саккунпа килĕшӳллĕн унта видеоустановка, полицие чĕнмелли кнопка вырнаçтармалла тата ытти те. Требованисем ӳссех пыраççĕ. Ку вара пысăк укçа-тенкĕпе çыхăннă.

Кашмашри шкула тăвассине илсен вара район администрацийĕн пуçлăхĕ ку енĕпе хатĕрленӳ ĕçĕсем малалла пынине палăртрĕ. Чи кирли кунта – кăçал Çатракасси ял тăрăхĕн ял тăрăхĕсене комплекслă компактлă майпа аталантарас енĕпе ирттерекен конкурса хутшăнмалла. Вара ку ыйту кĕске вăхăтрах татăлма пултарать.

Бюджет сферин ĕçченĕсен ĕç укçине кăçал татах та тапхăр-тапхăрпа ӳстереççĕ. Ростислав Николаевич ку енĕпе туса ирттермелли ĕçсем çинче те чарăнчĕ.

Ялти пĕвене тасатас ыйтăва вара вырăнтах татса пама пулать.

– Ял халăхĕпе пуçтарăнмалла та – ĕçĕ те пĕтнĕ: сире пĕр машина тата пĕр бульдозер кăна кирлĕ, – терĕ вăл.

Ыйту паракансем хăйсем те килĕшрĕç ку хуравпа.

Тĕл пулура çавăн пекех сĕте 12 тенкĕпе кăна йышăнни, магазинта вара 1 литр сĕте 33 тенкĕпе илнине те хускатрĕç. Ку ыйтăва республикăна çитереççĕ информаци ушкăнне кĕрекенсем.

Таса шывпа тивĕçтерессипе, пушар машинине тытса тăрассипе, тавралăха тирпей-илем кĕртессипе çыхăннă ыйтусем çине те тулли хуравсем пачĕç. Муркашри икĕ автостанцире билетсем тĕрлĕ хак тăнипе çыхăннă ыйтăва вара Ростислав Николаевич тишкернĕ хыççăн хурав пама шантарчĕ.

Çакă савăнтарать: асăннă ял тăрăхĕнче пурăнакансем хăйсем патĕнче тумалли ĕçсене кураççĕ, вĕсене хăйсем хутшăнмасăр татса пама май çуккине те ăнланаççĕ. Çапла тума та хирĕç мар.

– Çуркунне пирĕн пĕтĕм ял халăхĕпе пуçтарăнса çӳп-çапа пуçтарса полигона ăсатмалла, – терĕ Галина Ершова педагог.

Çакнашкал тĕл пулу Ярапайкасси ял тăрăхĕнче те иртрĕ. Ярапайкассинчи информацире культура центрне халăх йышлă пуçтарăннă. Вениамин Иванович кунта та республика Пуçлăхĕн Çырăвĕ çинче чарăнчĕ. Район администрацийĕн пуçлăхĕ Р. Тимофеев район аталанăвĕпе паллаштарчĕ, умра тăракан задачăсене палăртрĕ.

Ярапайкасси ял тăрăхĕнче пурăнакансен вара вырăнта палăртнă задачăсем пурнăçланасси апрель уйăхĕнче кама ял тăрăхĕн пуçлăхне суйланинчен те нумай килет. Халăхшăн тăрăшакан, ĕçлеме пултаракан, йывăрлăхран хăраман çын пулсан ĕç малалла ырă енне кайĕ. Кунта кăçал ял тăрăхĕсен территорийĕсенче комплекслă компактлă строительство ĕçĕсем туса ирттермелли программăна кĕрсе вырăнти социаллă сфера учрежденийĕсене юсаса çĕнетме палăртаççĕ.

Тĕл пулура ял çыннисем тĕрлĕрен ыйтусене хускатрĕç. Вĕсем çине хуравланă хыççăн район администрацийĕн пуçлăхĕ Р. Тимофеев çакна палăртрĕ:

– Ытларах пурнăçра хамăртан килет, хамăр пĕр шухăшпа тăрăшса ĕçленинчен.

Пĕрлехи информаци кунĕ кашни ял тăрăхĕнче иртрĕ. Тĕл пулу вăхăтĕнче информаци ушкăнне кĕрекенсем çынсен харпăр хăй ыйтăвĕсем çине те хуравларĕç. Юлашкинчен тĕл пулусенче хускатнă ыйтусене татса памалли çул-йĕре палăртрĕç.

Л. ПАВЛОВА.

Ыйтăвĕсем пурне те пырса тивеççĕ

Акционерсен «Чувашская топливная компания» усă обществин генеральнăй директорĕ Александр Федотов, район администрацийĕн экономика тата агропромышленноç комплексне аталантарассин пайĕн пуçлăхĕ Нина Костина çав кун Чуманкасси ял тăрăхĕнче пулчĕç, кунти ĕç коллективĕсемпе тĕл пулчĕç.

Александр Иванович республика Пуçлăхĕн çулленхи Çырăвĕн тĕп положенийĕсемпе паллаштарчĕ, вăл пурин умне те мĕнле тĕллевсемпе задачăсем кăларса тăратни пирки уçăмлăн та ăнланмалла каласа пачĕ.

Чăннипех те ĕнтĕ пирĕн республика, дотациллĕ регион пулса тăрать пулин те, Атăл тăрăхĕнчи федераллă округра илес пулсан япăххисен шутĕнче мар. Çакна чи малтанах хăватлă тракторсем туса кăларассипе, вакунсем, электроприборсем тăвассипе асăнмалла. Районта та кун пек предприяти çук мар. Акă «Сеспель» предприятие кăна çулталăк хушшинче продукци туса кăларассипе çур миллиард тенкĕлĕхĕ яхăн ӳстерме пултарнă, иртнĕ çулхи пĕтĕмĕшле кăтарту вара 1 миллиард та 655 миллион тенкĕлĕхпе танлашать. Районшăн çакă епле пысăк пĕлтерĕшлĕ пулни каламасăрах паллă.

Апла пулин те хальхи вăхăтра пирĕншĕн тĕп пуянлăх çĕр пулса тăрать. Унпа май пур таран тухăçлăрах та тупăшлăрах усă курма вĕренес пулать. Çакна уçăмланах палăртрĕ хăйĕн сăмахĕнче Александр Иванович. Раççей пĕтĕм тĕнчери суту-илӳ организацине кĕнĕ май вара çакăн пĕлтерĕшĕ татах ӳсет.

Чапаев яч. хис. ял хуçалăх производство кооперативĕн председателĕ Игорь Захаров пĕлтернĕ тăрăх халĕ хуçалăхсене сухалакан кашни гектар çĕр пуçне 200 тенкĕ шучĕпе дотаципе тивĕçтерме пăхаççĕ. Унччен пек удобренисем, топливо т. ыт. те туянма укça-тенкĕ уйăрасси, вĕсене йӳнĕрех туянма майсем туса парасси пулмасть. Çавăнпа та, А. Федотов тĕрĕсех палăртать, ял хуçалăхне аталантарассипе, ял хуçалăх продукцине туса илессипе республика, çĕр-шыв шайĕнче паян пурнăçа кĕртекен прграммăсене хутшăнни питех те пысăк пĕлтерĕшлĕ пулса тăрать. Кун пек программăсем вара çук мар. Пуçласа хресчен (фермер) хуçалăхĕсене, килти çемье фермисене йĕркелекенсене паракан пулăшу мелĕсем пирки-ах аса илер. Пĕрлехи ыйтусене çынсемпе, депутатсемпе, ял старостисемпе тачă çыхăнса татса пани кирлĕ.

Çĕр ыйтăвĕпе калаçнă май усă курман çĕрсене пусă çаврăнăшне кĕртесси, çĕр пайĕсене харпăрлăха куçарса пĕтересси, çĕр арендин хутшăнăвĕсене йĕркелесе çитересси пирки те асăнма тивет. Çĕр налукĕ вара ял тăрăхĕн бюджечĕн тупăш çăл куçĕсенчен пĕри пулса тăрать. Çав вăхăтрах Чуманкасси ял тăрăхĕн пуçлăхĕ Николай Белов илсе кăтартнă цифрăсем çавна çирĕплетеççĕ: ял тăрăхĕ хăйĕн бюджетне тупăшсем енĕпе иртнĕ çул 80 процент ытларах кăна пурнăçлама пултарнă. Ял тăрăхĕн территорийĕнче вара, ытти çĕрти пекех, татса памалли ыйтусем пайтах. Кусем вĕсем ял урамĕсенчи çулсем те, шыв ыйтăвĕ те, кĕперсем тăвасси те.

Ял хуçалăх продукцийĕн, вăл шутра сĕт хакĕ пĕчĕк пулни те çынсене канăçсăрлантарать. Çакна çӳлти шайра татса памасăр та май çук.

Педагогсен ĕç укçи шайне хăпартса пыма кирлине республика Пуçлăхĕн Çырăвĕнче те палăртнă. Анчах та çак ыйтăва татса парассине муниципалитетсем çине хураççĕ. Çавна май районти пĕчĕк комплектлă шкулсен шăпи чăннипех те шухăшлаттарнине пĕлтерчĕ Чуманкасси шкулĕн директорĕ Валерий Васильев. Районта вара кун пеккисем сахалах мар.

Районти тĕп больницăра ача çуратмалли уйрăм хупăнни пирки те пулчĕ ыйту. Халĕ ача çуратакансене Шупашкарта йышăнма тытăнни тӳнтерле витĕм кӳмĕ-и? Александр Иванович шухăшĕпе кун йышши конкретлă кашни тĕслĕхпе уйрăм йышăну пулма тивĕç. Муркаш районĕнчи пулас ача амăшĕсене Шупашкарти перинатальнăй центрта йышăнма пуçăнни чи малтанах ачасен сывлăхне упрассипе çыхăннă. Хальхи йышши пахалăхлă медицина оборудованийĕпе вара паян кашни район больницинех тивĕçтерме май çук.

Ял çыннисене интереслентерекен, канăç паман тĕрлĕ ытти ыйтусем те пулчĕç. Александр Ивановичпа Нина Марковна вĕсем çине тулли хуравсем пачĕç.

В. ШАПОШНИКОВ.

Саламлатпăр

Сосновка ялĕнче пурăнакан **Валентина Вениаминовна ИЛЬИНА** февралĕн 21-мĕшĕнче 55 çулхи юбилейне паллă турĕ. Çак ятпа ăна – юратнă мăшăра, аннене, ытарайми кукамая, ырă тăванăмăра чун-чĕререн саламлатпăр. Çирĕп сывлăх, вăй-хал, иксĕлми телей сунатпăр. Ĕмĕрӳ сан вăрăм килтĕр, ачусемпе, мăнукусемпе пĕрле савăнса вĕсен пархатарне курмалла пултăр. Эпир сана питĕ юрататпăр.

Çав кунах Ирина хĕрĕн те çуралнă кунĕ пулчĕ. Ăна та телей сунса саламлатпăр.

Саламлаканĕсем: мăшăрĕ, ачисем, мăнукĕсем, тăванĕсем.

Поздравляем нашу любимую жену, маму, бабушку – **ШАГЕРОВУ Тамару Николаевну** с 50-летним юбилеем!

Ты отдала семье так много лет –
Готовила, стирала и пекла,
Дарила нам своей улыбки свет,
Очаг семейный чутко берегла.
Заботой на заботу отвечая,
Мы все тебя давно боготворим.
Здорова будь и счастлива, родная!
От всей души за все тебя благодарим!

Муж, сын, сноха, внук, сватья.

Хаклăран та хаклă çыннăмăра – Чемей ялĕнче пурăнакан **Тамара Николаевна ШАГЕРОВĂНА** 50 çул тултарнă ятпа чун-чĕререн, мĕн пур ăшă туйăмпа саламлатпăр. Эсĕ пирĕншĕн – чи хаклă çын, тавах сана пуриншĕн те. Яланах хаваслă та ырă, кăмăллă пул, чир-чĕр мĕнне ан пĕл. Мĕн ĕмĕтленни çитсе пытăр, санăн сăну яланах çуталса тăтăр. Эпир сана пурте юрататпăр, хисеплетпĕр, санпа мухтанатпăр.

Саламлаканĕсем: тăванĕсем, хурăнташĕсем, Колбасовсем, Куликовсем, Михайловсем.

Хаклăран та хаклă юратнă ырă кăмăллă аннене – Сыпай ялĕнче пурăнакан **Галина Леонидовна БАШМАКОВĂНА** 50 çулхи юбилей ячĕпе чун-чĕререн ăшă сăмахсемпе саламлатпăр. Юман пек çирĕп сывлăх, юхан шыв пек вăрăм кун-çул, çăл куç пек тапса тăракан вăй-хал, иксĕлми телей, савăнăç сунатпăр. Эпир сана пурте юрататпăр, хисеплетпĕр. Пире, ачусене, суратса тĕрĕс-тĕкел пăхса ӳстерсе пурнăç çулĕ çине кăларнăшăн чунтан тав тăватпăр.

Саламлаканĕсем: юратнă мăшăрĕ, ывăлĕпе хĕрĕ, йăмăкĕсем, тăванĕсем, кӳршисем.

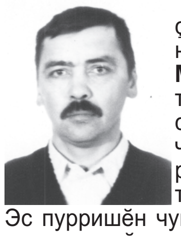

Пирĕн хаклăран та хаклă юратнă çыннăмăра – Шарпаш ялĕнче пурăнакан **Виталий Меркурьевич ЕФИМОВА** февралĕн 23-мĕшĕнче 50 çул тултарнă ятпа пур кăмăлтан ăшшăн саламлатпăр. Юбилей ячĕпе сана чăваш юманĕ пек çирĕп сывлăх, вăрăм ĕмĕр сунатпăр. Эпир сана юрататпăр, чун-чĕререн хисеплетпĕр. Эс пурришĕн чунтан савăнатпăр, умри çулу санăн яланах анлă та çутă, такăр пултăр.

Салампа: мăшăрĕ, хĕрĕсем, ывăлĕпе кинĕ, икĕ мăнукĕ тата çывăх тăванĕсем.

Москакасси ялĕнче пурăнакан юратнă аннене, хунямана, кукамая – **Раиса Михайловна ЯКОВЛЕВĂНА** 55 çулхи юбилей ячĕпе чун-чĕререн саламлатпăр. Ырлăх-сывлăх, иксĕлми телей, ăнăçу сунатпăр. Яланах çавăн пек савăнăçлă, кăмăллă пул. Эпир сана пурте юрататпăр, хисеплетпĕр, эс пурришĕн савăнатпăр.

Салампа: хĕрĕсем, ывăлĕсем, кĕрӳшĕсем, мăнукĕсем, тăванĕсем.

Пирĕн хаклă çыннăмăра, мăшăра, аттене, асаттене, хуньăма – Юрпаш ялĕнче пурăнакан **Георгий Димитриевич ИВАНОВА** сумлă юбилей ячĕпе ăшшăн саламлатпăр. Юман пек çирĕп сывлăх, сурпан пек вăрăм ĕмĕр, иксĕлми телей, канлĕ ватлăх сунатпăр.

Сулусем иртни сана ан кӳтĕр тунсăх,
Вăй-халу çес пултăр иксĕлми.
Сана сунатпăр ырлăх-сывлăх
Тата çап-çут телей нихçан сӳнми.

Саламлаканĕсем: мăшăрĕ, 2 ывăлĕ, хĕрĕпе кĕрӳшĕ, кинĕсем, çывăх тăванĕсем, хăтисемпе тăхлачисем.

Хаклăран та хаклă çыннăмăра – Турай ял тăрăхĕнчи Тушкасси ялĕнче пурăнакан юратнă мăшăрăма, аннене, асаннене, кукамая, хисеплĕ тăхлачăна, ырă кăмăллă тăванăмăра – **Юлия Яковлевна ЖЕКОЛДИНĂНА** сумлă юбилей ячĕпе ăшшăн саламлатпăр. Çирĕп сывлăх, иксĕлми телей, ăнăçу, вăрăм ĕмĕр сунатпăр. Ырă кăмăлушăн, пирĕншĕн тăрăшнишĕн чĕререн тайма пуç.

Салампа: мăшăрĕ, хĕрĕпе ывăлĕсем, кинĕсемпе мăнукĕсем, хăти-тăхлачисемпе тăванĕсем, юлташĕсем.

«Темиçе парадра утма телей пулчĕ»

Ялти ветеран – Тăван çĕр-шыв хӳтĕлевçи

...Кун хыççăн кун, çул хыççăн çул иртет. Çĕр çывăрмасăр йăтса çӳренĕ ачасем хăйсен йăвисене çавăраççĕ. Пурнăç малалла аталанать. Çак çулпа пурнăçран пĕр шит юлмасăр пыракан Вячеслав Шатуновăн çав-çавах Кремль, Хĕрлĕ площадь тата Ленин мавзолейĕ асран каймаççĕ. Ыттисенчен нимĕнпе те уйрăлса тăман хресчен ачи çул çитсен шăпах çавăнта службăра пуласси пирки ачалăхра шухăшлама пултарнă-ши? Çук пулĕ. Анчах...

Раççей историйĕ унăн çар пурнăçĕпе тачă çыхăннă. Вăл вара Раççей халăхĕн, чăваш çыннин мухтавлă енĕ. Эпир хамăрăн паттăр хӳтĕлевçĕсене яланах юратнă, хисепленĕ, паян та вĕсемпе мăнаçланатпăр. Çар çыннисен ăсталăхĕпе уйрăм паттăрлăхĕ – вырăс салтакĕсемпе офицерĕсен йăлари пахалăхĕ. Пирĕн çар малашне те çĕр-шыв хăрушсăрлăхĕн, Раççей аталанăвĕн çирĕп никĕсĕ пуласса эпир паян та шанатпăр.

Кашни килте асаттесемпе аттесен паттăрлăхне упраççĕ, паян çĕр-шыв хăрушсăрлăхĕн хуралĕнче тăракансемпе мухтанаççĕ. Раççейре пурăнакан кашни çын – çар постĕнче тăрать-и вăл е мирлĕ ĕçе чунне парса пурнăçлать – чăн малтанах Тăван çĕр-шыв хӳтĕлевçи. Пирĕн паянхи парăм вара – вырăс çарĕн тата салтакăн мухтавлă енĕсене пулас ăрусем валли упраса хăварасси. Ку пирĕн çĕнтерӳçĕ салтаксемпе аслă ăрури салтаксем умĕнчи парăм.

Паттăрсен ячĕсем ăруран ăрăва куçмалла. Эпир çакна тума пултаратпăр пулсан, пирĕн ачасен чĕрисенче те паттăрлăх туйăмĕ иксĕлмĕ. Çакă сăмахпа мар, ĕçпе çирĕплентĕр тесе васкарăм эпĕ Çатракасси ял тăрăхĕнчи Ятманта пурăнакан 72 çулхи Вячеслав Шатунов патне.

Ĕççĕр ларма хăнăхман асаттене кил таврашĕнчи алă майлă ĕçсене вĕçлесе пӳрте кĕнĕ вăхăтра тĕл пултăм. Çавăнпах ĕнерхи салтакăн манпа калаçма та вăхăчĕ меллĕрех пулчĕ курăнать.

– Кашни ĕçĕн хăйĕн вăхăчĕ, йĕрки пур. Ăна пăхăнмасан майĕ çук, – шӳтлесе илчĕ çурла уйăхĕн 5-мĕшĕнче 72 çул тултарнă Вячеслав Петрович. Çав самантра унăн сăнĕ тăрăх таса та илемлĕ кулă сарăлнăран хам умра саккăрмĕш теçеткене ярса пуснă асатте тăни тăруках иккĕлентерчĕ те. Шӳте ăста иккен салтак! Вăл васкамасăр калаçма пуçласан малтанах ашшĕ-амăшĕн пурнăçĕ, хăйĕн ачалăхĕ куç умне тухрĕç.

Вячеслав Петровичăн ашшĕ – Петр Федорович – Тăван çĕр-шывăн Аслă вăрçин участникĕ. 1944 çулхи çуркунне йывăр сурансемпе яла таврăнать. Сурансем ыратнине пăхмасть фронтовик: колхозри сысна фермин коллективне ертсе пыма пуçлать. Йывăр сурансем вара хăйĕннех тăваççĕ: паттăр фронтовик Аслă Çĕнтерӳ кунне кĕтсе илеймест.

– Хам пĕчĕккĕ пулнă пулсан та атте пурнăçран уйрăлса кайнине ĕнерхи пекех астăватăп. Хĕвеллĕ те илемлĕ, ăшă кунччĕ. Анне каярах çулсенче каланă тăрăх атте çу уйăхĕн 8-мĕшĕнче пирĕнтен ĕмĕрлĕхех уйрăлса кайнă. Тепĕр кунне, çу уйăхĕн 9-мĕшĕнче, эпир ăна ял халăхĕпе пĕрле юлашки çула ăсатрăмăр. Çав кунах яла Çĕнтерӳ кунĕ пирки те хыпар çитрĕ, – шӳтне чарса тата сассине вăйсăрлатса каларĕ Вячеслав Петрович. – Паян сана питех те лайăх пулĕ, анчах хăвăнпа юнашар тулли куççульлĕ çынсем тăма пултараççĕ. Вĕсем пирки самантлăха та ан ман тесе вĕрентетчĕ ĕмĕрне çĕр ĕçĕнче ирттернĕ анне.

Славăн çын çине шанса ларма вăхăчĕ те, мелĕ те пулман. Ачаллах ĕçе çывăх ӳснĕ: шкулта вĕреннĕ хушăрах пахчара ĕçленĕ, выльăх-чĕрлĕх пăхнă, колхоза çурлапа тырă вырма çӳренĕ. Ыранхи куна ĕçлемесĕр пăхма çуккине çамрăклах ăнланнă каччă. 1954 çулта Çатракассинчи 7 класлă шкултан вĕренсе тухсан малаллахи пурнăçне колхоз ĕçĕпе çыхăнтарать. Тĕрлĕ вăхăтра колхозра платник пулса та, лашапа хирте те, фермăра çунапа-урапапа тислĕк кăларнă çĕрте те ĕçлет. Кунсăр пуçне ял халăхĕнчен юлмасăр акана хутшăннă, утă çулнă, çум çумланă, улăм пуçтарнă т. ыт. те. Çак ĕçсенче вăл ачалăх çулĕсенчех амăшне пулăшассине мала хунă. Йывăр пулнă, анчах ĕнерхи шкул ачи алă усман, амăшĕн шанчăклă пулăшуçи пулса тăнă.

Ĕçре вăхăт хăвăрт иртет. Ĕçчен каччăн салтака кайма та ят тухать. Анчах Тăван çĕршыва хӳтĕлеме тăрасси те унăн ытти яшсенни пек пĕр тикĕс пулса иртмест. Малтанах Сĕнтĕр район каччине Мăн Сĕнтĕрти çар комиссариатĕнчен Канаша кайсан призыв пунктĕнче: «Санăн килте 2 ватă çын пур. Пирĕн призыв планĕ тулса. Киле кайма пултаратăн», – теççĕ. Килтен ырă ĕмĕтпе инçе çула тухнă каччăн вара çийĕнчех киле таврăнмалла мар пулса тухать. Ун тĕлне Саратоври механизаци училищинчен килнĕ «шыравçăсем» пулаççĕ. Слава вĕсен йыхравĕпе килĕшсе механизатора вĕренме тухса каять. 11 уйăх иртсен, 1962 çулхи юпа уйăхĕнче, унтанах Совет Çарне действительнăй çар службине тухса каять. Çĕртме сухи тăвакан механизатор, мĕн тетĕр эсир, Кремле службăна лекет. Унччен Мускав хулине курасси пирки ĕмĕтленмен каччă кĕçех Кремль полкĕн формине тăхăнать. Стройпа утма вĕренни, пĕрремĕш поста епле утса пымаллине хăнăхни тата унта пĕрремĕш хут наряда тухса Ленин канлĕхне сыхлани, ют çĕр-шывсенчен килнĕ хăнасем умĕнче хамăр чыса кăтартни, Хĕрлĕ площадьпе парадпа иртни т. ыт. те – паян инçетри çулсенче чăн пулни. Вĕсем йăлтах асрах-ха.

Салтак пурнăçĕ – Тăван çĕр-шыв сыхлавне панă кунсем – хушупа çыхăннă. Çĕршыв умĕнче тупа туни хушăва пĕр сăмахсăр пурнăçлама ыйтать. Вĕрентӳсем иртнĕ хыççăн пĕррехинче çĕр-шыври пĕрремĕш поста наряда кайма хушу тухсан чăваш каччи малтанах пăлханса ӳкет. Тивĕçлипе пурнăçлайрăп-ши çĕр-шыв хушăвне? Фронтовик аттен ятне ямăп-ши? Паян вара Вячеслав Петрович çав хумханăва ăшă кулăпа çеç аса илет.

– Салтак шинелĕ тăхăнса карантинра пулнă хыççăн раштав уйăхĕн 29-мĕшĕнче присяга тытрăмăр та çĕр-шыв хуралĕнчи пĕрремĕш Çĕнĕ çул каçне Ленин мавзолейĕ патне поста лекрĕм. 31 градус сивĕччĕ. Çак çанталăкра пĕр вырăнта тапранмасăр тăрасси... калама кăна çăмăл. Сивĕ çанталăка шута илсе пире çав дежурствăра постра пĕрер сехетрен улăштарса тăчĕç. Ытти чухне вара икшер сехет тăма тиветчĕ. «Килте Çĕнĕ çул тăваççĕ ĕнтĕ. Эпĕ вара Ленин аттене сыхлатăп», – мăнаçланса шухăшларăм çав каç поста кашни тухмассерен. Служба çулĕсенче мавзолейра пĕрре кăна мар пулма тӳр килчĕ. Ленина курнипех-тăр ун пирки çав вăхăтсенче кĕнекесем те чылай вуларăм. Салтаксемпе пĕрле Кремль стени çумĕнче Сталин виltăприйĕ çинче пулни те асран каймасть, – интереслĕ каласа парать 40 çул каялла пулса иртни пирки В. Шатунов. Хăй çавăнтах сăмахне çĕр-шыв пĕлтерĕшлĕ çынсемпе тĕл пулни, вĕсемпе алă парса калаçни, ют çĕр-шыв делегацийĕсене кĕтсе илни çине пăрса ярать. Ветеран асĕнче Г. Жуковпа, С. Буденăйпа, К. Ворошиловпа, Р. Малиновскийпе, Н. Хрущевпа тĕл пулнисем, А. Николаев космоса вĕçсе çĕр çине таврăннă хыççăн Мускав урамĕсемпе иртсе пынă чух халăх пырсах кĕресрен ăна хӳтĕлени т. ыт. те. Кашни тĕл пулу тарăн йĕр хăварнă хресчен çемйинчен тухнă чăваш салтакĕн асĕнче.

– Эпир çара кайнă чух салтак пурнăçĕнчен пăрăнса юласси пирки калаçу та, ĕмĕт те пулман. Салтак форми тăхăнасси чи пысăк чысчĕ пирĕншĕн. Çавăнпа та чаçе çитсен форма парсан ăна пĕрремĕш тăхăннă хыççăн куç кĕски умĕнчен чылай каяймарăм. Хам салтак пулнишĕн анне чунĕпе савăнтăм, – аса илчĕ сăн ӳкерчĕксем пăхса ларнă май ветеран салтак.

– Служба вăхăчĕ 3 çулталăк та 2 уйăх та 4 талăка тăсăлчĕ. Çак хушăра йĕркене пăсни, хушăва пурнăçламанни пулман. Çавăнпах-тăр служба вăхăтĕнче Кремль полкĕпе 7 хутчен Хĕрлĕ площадьри парадра утма тивĕç пултăм. Ку вара салтакшăн темĕнле чысран та мухтавлăрах, – парада кайма хатĕрленнĕ пек кĕлеткине тӳрлетсе каларĕ ветеран.

Киле Ятман каччи ефрейтор званипе таврăнать. Çийĕнчех тăван колхозра тракторпа ĕçлеме пуçлать. Мĕн чуль ана сухаланă, акнă, лартнă, кăларнă пулĕ хăй пурнăçĕнче Кремль полкĕнче действительнăй çар службинче тăнă механизатор.

1968 çулта çемье çавăрса мăшăрĕпе 2 ывăлпа пĕр хĕр çуратса ӳстерчĕç вĕсем. Кашнийĕнех паян хăйĕн çулйĕрĕ, ĕмĕчĕ, тĕллевĕ. Ашшĕн пурнăç çулĕпе кăмăллă вĕсем.

– 45 çула яхăн пĕрле пурăнатпăр та шăпам хамăра тĕл пултарнишĕн савăнатăп кăна. Ĕçрен нихăçан та айккинче тăман мăшăрăм ялти кашни çыннах хуçалăхри стройка ĕçĕсенче пулăшма тăрăшатчĕ. Тăван колхозра та ĕçрен юлмастчĕ. Ĕнер кăна пĕр автомашина вутă çурса тирпейлеме мехел çитерчĕ. Паян ачамсем те ашшĕн тăрăшулăхĕпе палăрни савăнтарать, – мăшăрне кăмăлласа каларĕ сумалли аппаратпа икĕ ĕне суса кĕнĕ мăшăрĕ. Хыççăнах Клавдия Афанасьевна упăшки 1981 çулта ăсталанă кăмакаран какай яшки кăларса сĕтел хушшине чĕнчĕ. 41 çул ĕç стажĕпе нумаях пулмасть Чăваш Республикин ĕç ветеранĕ ята тивĕçнĕ асаннен яшки те тутлă иккен. «Паян пурнăç йывăр теççĕ. Вăл ĕçлемен çыншăн чăнласах йывăр пулнипе килĕшетĕп», – терĕ К. Шатунова яшкана чашăксене ярса.

А. БЕЛОВ.

Кашни ĕçрех пĕр чĕлхе тупма хăнăхнă Клавдияпа Вячеслав Шатуновсем çулĕсене кура мар çамрăк курăнаççĕ.

Автор сăн ӳкерчĕкĕ.

Малалла пăхакан яш-кĕрĕм валли

Ăрусен тăсăмĕ

Хĕл сиввисем тăраççĕ пулин те, чӳречерен пуш уйăхĕ шаккать. Çĕр ĕçченĕ черетлĕ çур акине хатĕрленнĕ вăхăтра шкулта вĕренекенсем те – вун пĕрмĕшсемпе тăххăрмĕшсем – пĕрлехи патшалăх экзаменĕ пирки пуç ватаççĕ. Муркашри вăтам шкулта та çак йĕрке паян тĕп вырăнта. Çак тăрăшулăх кунта ăруран ăрăва куçса пынăран вĕренекенсен ытларах пайĕ кунта шкул хыççăн аслă вĕренӳ заведенийĕсене бюджетлă вырăнсене вĕренме кĕни те шкулти вĕрентӳ ĕçĕ тĕрĕс çул çинчине çирĕплетет.

Шкул вĕрентӳ процесĕнчи çĕнĕлĕхсенчен нихăшĕнчен те айккинче юлмасть. Пурнăçпа тан пырса çĕнĕлĕхсен лавĕнчен ӳксе юлас мар тесе шкулти кадетсен корпусĕ те вĕренӳре тăтăшах ырăпа палăрать. Эсир паянхи сăн ӳкерчĕкре куракан **(сулахайран сылтăмалла)** Дмитрий Кирилловпа Сергей Коричев кадетсем 10 «б» класра вĕренеççĕ. Вĕренӳре ĕлкĕрсе пыраканскерсем обществăлла ĕçсенчен те пăрăнса юлмаççĕ. Кĕскен каласан пур ĕçре те вĕсем ыттисемшĕн тĕслĕх пулса тăраççĕ.

– Кадет çулне суйласа илтĕмĕр пулсан алă усса ларма юрамасть. Пирĕн вĕренӳ тата шкулти ĕç-хĕл аттесемпе асаттесен çарти тата вăрçăри паттăрлăхĕн тăсăмĕ пулнине ăнланатпăр. Кадетсен корпусĕнчи 26 кадетран кашниех хăй валли çирĕплетнĕ çи-пуçа чыслăн тăхăнса çӳрет, – терĕç кĕске калаçура тантăшсем.

Нумаях пулмасть кадетсен пĕр ушкăнĕ нравственноçпа право тата патриотизм воспитанийĕ илес тĕллевпе Шупашкара кайса Раççейри наркотиксемпе кĕрешекен федераллă службăн Чăваш Республикинчи управленийĕнче пулса унти ĕçсемпе паллашрĕ. Управленипе налук полицийĕ уçнă музейра пулни, шкул ачисем Муркашри 37-мĕш пушар чаçĕпе туслă çыхăну тытни – кадетсемшĕн кăсăклă самантсем.

Муркаш шкулĕнче çĕр-шывăн пулас сыхлавçисем ăс пухнине кунта вĕренекенсем пĕтĕм Раççейри «Эпĕ – тĕпчевçĕ» наукăпа практика конференцине активлă хутшăнни те çирĕплетет. Л. Тихонова вĕрентекен ертсе пынипе унта хутшăннă кĕçĕн классенчи 12 ĕçрен 10-шĕ призерсен ретне лекни – ырă тĕслĕх. Çак конкурса аслă классенче вĕренекенсем те активлă хутшăнчĕç.

Шкулта вĕренекенсем çĕр-шывăн чăн-чăн сыхлавçисем пулма хатĕрленни пирки иккĕленӳ çук.

А. ПЕТРОВ сăн ӳкерчĕкĕ.

Салтак пурнăçĕнчен

«Хам батальона ăсатрăм»

– Афганистанра çур çул службăра тăнă хыççăн пĕррехинче пĕр çапăçура 150 салтакран тăракан ротăран çурри çапăçу хирне выртса юлни (73 салтак вилнĕччĕ тата иккĕн аманнăччĕ) паян та асран тухмасть. Пурте çамрăк, пурăнмалла та пурăнмалла, анчах... «Хура тюльпансем» Тăван çĕр-шывалла вĕçнине пăхма-сăнама питĕ хурлăхлăччĕ. Ара, тантăшсем вĕт, ĕнер пĕрле чей ĕçнĕ. Чылайăшĕ хĕр тути те курман, – терĕ «Афган вăрçин ветеранĕ» орден илнĕ хыççăн куççульне пытарса Николай Перов кĕçĕн сержант **(сăн ӳкерчĕкре)**.

Коля çак батальона çитиччен унта 1982 – 1984 çулсенче унăн ентешĕ Владислав Яндимиркин службăра тăнă. Çартан таврăнсан ентешне салтака ăсатнă чух каччă хăйĕн вырăнне лекессе шутланă-и вăл? Çук пулĕ, анчах... Маларах асăннă çапăçура пуç хунисем хушшинче унăн пĕлĕшĕсем те пулнах ĕнтĕ...

А. БЕЛОВ сăн ӳкерчĕкĕ.

Пирĕн енчи чăн-чăн хӳтĕлевçĕсем

Ыран – Тăван çĕр-шыв хӳтĕлевçин кунĕ

1941–1945 çулсенче Тăван çĕр-шыва хӳтĕлеме Йӳçкасси ял тăрăхĕнчи 13 ялтан 746 çын хутшăннă. Вĕсенчен 438-шĕ çапăçу хирĕнче пуç хунă, 308-шĕ каялла таврăннă.

Паянхи куна вара пирĕн ял тăрăхĕнче 5 ветеран кăна пурăнать.

Актай ялĕнчи **Николай Александрович Александров** халĕ Муркашра пурăнать – патшалăх ăна хватерпе тивĕçтернĕ. Вăл 90 çултан иртнĕ.

Николай Лукич Яковлев Актайра 1925 çулта çуралнă. Хурăнкасси ялĕнче ÿснĕ. Панкли тăрăхĕнче музей та йĕркелеме пултарчĕ. Нумай ветеран çинчен хатĕрленĕ материалсене хаçатсенче пичетлесе кăларчĕ. Кăранташпа ÿкернĕ картинисем музейра упранаççĕ. Николай Лукич – 9 кĕнеке авторĕ. Шупашкарта пурăнать пулсан та ялпа çыхăну татмасть.

Варсонофий Андреевич Андреев 1924 çулта Тури Панкли ялĕнче çуралнă. Панклири тулли мар вăтам шкул пĕтерсенех ăна 1942 çулта вăрçа илсе каяççĕ. Унта вăл полк шкулĕнчен вĕренсе тухать, отделени командирĕ пулса тăрать.

– Эсĕ, Андреев, ялта ÿснĕ. Лашапа ĕçленĕ. Халĕ санăн 45 миллиметрлă тупăна лашасемпе турттармалла, – хушу парать командир.

– Лашасемпе тупăна вăрмана хӳтлĕхе кĕртсе тăратрăмăр кăна, тăшман снарячĕ пырса ÿкрĕ. Пирĕн лашасем те, тупă та арканчĕ. Эпĕ вилĕмрен çăлăнса юлтăм – амантăм кăна, – каласа парать ветеран.

Çапăçури тепĕр саманта та паянхи пекех ас тăвать вăл. Пулеметран перекен юнашар каччăна вилмеллех амантаççĕ. Ун вырăнне шăпах Варсонофий йышăнать, фашистсене пулеметран çунтарма тытăнать. Нумай нимĕçе «леш тĕнчене» ăсатать. Украинăра Каменец-Подольск хули патне çывхараççĕ.

– Пирĕн çине тăшман мини килсе ÿкрĕ. Ванчăкĕсем сылтăм хул пуççие аркатрĕç, пĕри ÿпкенех кĕрсе вырнаçрĕ. Халĕ те ăна çавăнтах йăтса çÿретĕп, – тет Варсонофий Андреевич.

Чылай çул иртсен, 1954 çулта, Муркаш районĕн çар комиссарĕ Варсонофие хăй патне чĕнет, ун ячĕпе награда килни çинчен пĕлтерет. Кăкăрĕ çине 3 степень Мухтав орденĕ çакса ярать.

1947 çулта салтакран таврăнать ентеш. Тĕрлĕ çĕрте ĕçлет. Агитатор ĕçне те сахал мар туса пынă. Çурлапа тырă вырнă вăхăтра уя час-часах хаçат-журналта, кĕнекесенче çырнипе паллаштарма ситетчĕ. Вăл председателĕн пулăшаканĕнче те, ферма заведующийĕнче те нумай вăхăт ĕçлерĕ. Никама та сивĕ сăмах каламан.

Çыннăн пурнăçра саванăçĕ те, хуйхи те пулать. Иртнĕ çулсенче унăн икĕ ывăлĕ вăхăтсăр çĕре кĕчĕ. Мăшăрĕ çут тĕнчерен уйрăлни те 30 çула майлах. Халĕ ветерана кинĕ пăхса пурăнать. Варсонофий Андреевич хăй те вак-тĕвек ĕçсем тăвать. Туяпа çÿрет пулин те.

Павел Кузьмич Кузьмин 1924 çулта Тури Панкли ялĕнче çуралнă. 1942 çулта август уйăхĕнче фронта тухса кайнă. Костромари çар лагерĕнче икĕ уйăх майлă артиллери çар хатĕрĕ шутне кĕрекен 82 миллиметрлă миномет вăрттăнлăхĕсене вĕренсе кĕçĕн сержант звани илет. Полк шкулне пĕтерет. Павел Кузьмича 9 салтакран тăракан минометчиксен отделенине шанса параççĕ.

Нимĕçсем Украинăра лайăх çирĕпленсе ларнă пулнă.

– Окопсем чавса вырнаçрăмăр кăна, малалла кайма хушу пулчĕ. Эпир нимĕçсене хăвалама пуçларăмăр. Çапăçура тăшман пульли амантрĕ. Тĕттĕмлениччен юн юхтарса выртнă. Кайран санитарсем тупса санитари пунктне илсе кайнă. Пĕтĕмĕшле наркоз парса операци турĕç. Çамрăк пулнăран икĕ уйăхран сывалтăм. Мана урăх чаçе янă.

Ун хыççăн икĕ хутчен çапăçусенчен йĕркеллех тухнă Павел Кузьмич. Виççĕмĕш хутĕнче фашист пульли сылтăм чавса сыпăкне аркатса кайнă. Каллех операци тумалла пулать. Нумай вăхăт госпитальте выртма тивет. Иккĕмĕш ушкăн инвалидне 1944 çулхи май уйăхĕнче киле яраççĕ.

Малтанхи çулсенчех ĕçлеймен вăл. Кайран вара пур çĕрте те тăрăшнă. Тимĕрçĕре те 14 çул вăй хунă.

Хальхи вăхăтра Павел Кузьмич ывăлĕпе пурăнать. Хĕрĕсем те килсе пулăшса тăраççĕ. Мăшăрĕ 10 çул каялла çĕре кĕнĕ.

Мана вăл хăйĕн çири кĕпине хывсах суран вырăнĕсене кăтартрĕ. Гипспа тĕрĕс вырнаçман хулĕ халĕ те ыратнине калать.

Григорий Константинович Константинов та Тури Панклире 1919 çулта февраль уйăхĕнче çуралнă. 1939 çулта кĕркунне ăна çара илеççĕ. Мускав патĕнчи авиаци чаçĕнче службăра тăрать вăл.

Хаяр вăрçă пуçлансан, фашист самолечĕсем Мускав çине вĕççе килме тытăнсан вăл тĕп хулана хӳтĕленĕ çĕре хутшăнать.

Пĕрремĕш Украина фронтĕнчи стрелоксен полкĕн пехотинецĕ Украинăна нимĕçсенчен ирĕке кăларнă чухне çапăçусене пĕрре мар кĕрет. 1943 çулта йывăр аманать. Пит шăммин сылтăм енне снаряд ванчăкĕ аркатса каять. Госпитальте виçĕ уйăх сипленет Григорий Константинович. Хыççăн нимĕçсенчен ирĕке кăларма чылай çĕр-шыва çитет. Вăрçа Австри çĕрĕ çинче «вĕçлет».

Вăл нумай наградăна тивĕçнĕ. Вĕсем хушшинче 1 степень Аслă Отечественнăй вăрçă, 2 степень Мухтав орденĕсем те пур.

1946 çулта Григорий Константинович яла таврăнать. Колхозра мĕн хушнă ĕçе пурне те пурнăçлать: лаша та пăхать, сухалать-сÿрелет.

Шăпи ăна иккĕ авланма пÿрнĕ. Малтанхи арăмĕнчен пĕр хĕр ача пулнă. Вăл юнашар яла Михаил Петрова качча тухнă. Лайăх пăхаççĕ ăна хĕрĕ патĕнче. Пĕрремĕш арăмĕ те, иккĕмĕшĕ те вилнĕ ĕнтĕ.

Чăн-чăн çĕр-шыв хӳтĕлевçисем вĕсем – пирĕн енчи ветерансем. Патшалăх вĕсене манманшăн савăнаççĕ вĕсем паян. Панкли участокĕнчи тухтăра Светлана Башкировăна вара вĕсен сывлăхне тĕрĕслесе тăнăшăн чĕререн тав тăваççĕ.

Н. ЯКОВЛЕВ, И. ЯКОВЛЕВ.

Йыхрав

Муркашри ринг хăнасене йышăнать

Совет çарĕсене Афганистанран кăларнине асăнса, интернационалист-салтаксене халалласа Муркаш район администрацийĕн кубокне çĕнсе илессишĕн Муркашра çитес эрнере пысăк ăмăрту иртет. Республика шайĕнчи бокс ăмăртăвне февралĕн 28-мĕшĕнче «Сывлăх» физкультурăпа спорт комплексĕнче савăнăçлă лару-тăрура 15 сехетре уçма палăртнă. Муркаша çĕр-шывĕлех паллă та сумлă спортсменсем килессе пĕлтернĕ.

Ăмăрту уçă шайра иртнĕрен унта республикăри боксерсем кăна мар, Чулхула облаçĕнчи, Ульяновск, Санкт-Петербург хулисенчи, Мари тата Мордови республикисенчи боксерсем те хутшăнаççĕ. 2003 çулта çуралнă тата аслăраххисем пурĕ 7 тĕрлĕ ушкăнра 24 виçе категорийĕнче кĕрешĕç. Кунсăр пуçне ринг çине пĕрремĕш хут хĕр ачасем те тухаççĕ.

Муркаш ен боксерĕсем – районти ачасемпе çамрăксен спорт шкулĕ – «Сывлăх» ФСК воспитанникĕсем турнирта ăнăçлă ăмăртасса шанатпăр.

Бокс енĕпе çакăн пек пысăк ăмăрту Муркашра пĕрремĕш хут иртет: февралĕн 28-мĕшĕнче пуçланнă турнир мартăн 2-мĕшĕнче финал кĕрешĕвĕсемпе тата çĕнтерӳçĕсене чысланипе вĕçленет. Пурте çитсе курма тăрăшăр.

Н. НИКОЛАЕВА.

Спорта юратакансем ăнăçуллă

Районти пĕтĕмĕшле пĕлӳ паракан шкулсен тата Чуманкасси ял тăрăхĕнчи ĕçлекенсен командисем иртнĕ шăмат кун Чуманкасси шкулĕнчи спортзала пухăнчĕç. Район шайĕнче тепĕр çĕнĕ ăмăрту хутшăнчĕ – «Спрут–Сервис» обществăн кусса çÿрекен кубокĕсемшĕн волейболла выляссси.

«Çак ăмăртăва малашне кашни çулах иртерме шутлатпăр. Паян тăхăр команда хутшăнчĕ пулсан çитес ăмăртусенче командăсен шучĕ татах та ытларах пуласса шанас килет. Кирек ăçта пулсан та, кирек ăçта вĕренсен те, ĕçлесен те спорт пирки нихăçан та ан манăр. Хăвăр спортпа туслă пулсан юлташсене явăçтарма тăрăшăр. Сирĕн çитĕнӳсене курса ыттисем хавхаланса тăччăр. Сирĕн пек хастар пулма, сирĕнтен те лайăхрах пулма тăрăшчăр», – Шупашкарти «Спрут–Сервис» чикĕллĕ яваплăхлă общество ертӳçи Петр Марцинковский ăмăртăва вĕçлесе каланă çак сăмахсене çамрăк спортсменсем ăса хывреç пулĕ.

Шкул ачисен ултă команди икĕ ушкăнра выляре: пĕр ушкăнĕ – Тойкилтĕри тĕп шкулăн спортзалĕнче, тепри – «килте». Район шайĕпе пăхас пулсан командăсен шучĕ нумаях та мар темелле, анчах та ачасем хавхаланулла кăмăлпа, хĕрсе кайса выляни хаклă. Петр Казимирович калашле, чи пĕлтерĕшли – вылякансен куçĕ ялкăшни.

Мала тухассишĕн кашни вăйăрах кĕрешӳ çивĕч пулчĕ. Аппа пулин те ку ăмăртура Москакассинчи вăтам шкулта вĕренекенсене çитекенни пулмарĕ. Иккĕмĕш вырăна Калайкассинчи вăтам шкулта вĕренекенсен команди тухрĕ, виççĕмĕшне – Нискассисем. Çак командăсенче вылякансем пĕр-пĕрне туйса, мечĕке туйса выляни сисĕнчĕ. Чуманкассинчи, Ярапайкассинчи тата Шетмĕпуçĕнчи вĕренекенсем медальсемпе дипломсене тивĕçеймерĕç пулин те ăмăрту йĕркелӳçинчен уйрăм тав сăмахне тивĕçрĕç. Вĕсем хутшăнмасан ăмăрту интереслĕ пулмĕччĕ паллах.

Ĕçлекенсен командисем, шел пулин те, виççĕ кăна пулчĕç. Ку нимĕнпе те чăрмантармарĕ – выляс тесех вылярĕç вĕсем. Вăйăсем вăхăтĕнче вара «пирĕн те командăпа тухмалла пулнă» тенине курма пынисенчен пĕрре мар илтме тӳр килчĕ. Аппла çитес çул аслисем те ытларах пуласса шанас килет. Пĕрремĕш ăмăртура вара вырăнти шкулăн команди çĕнтерчĕ, иккĕмĕш вырăнта – Чуманкасси ялĕн команди, виçĕмĕшĕнче – «Спрут-Сервис» команди. Йĕркелӳçĕ хăйĕн çине укса-тенкĕ, парне ыйтăвне илсе хăйĕн ответлăхне палăртрĕ пулсан, ĕçлекенсен спорт командипе килсе вара спорта юратакансем пур çĕрте те ăнăçуллă пулнине çирĕплетрĕ.

Вăйăсенче палăрнă сакăр уйрăм вылякана тĕрлĕ номинацире хакласа ятарлă кубоксемпе дипломсем парса чысларĕç. Çĕнтерӳçĕ командăсем кусса çÿрекен пысăк кубоксене тивĕçрĕç.

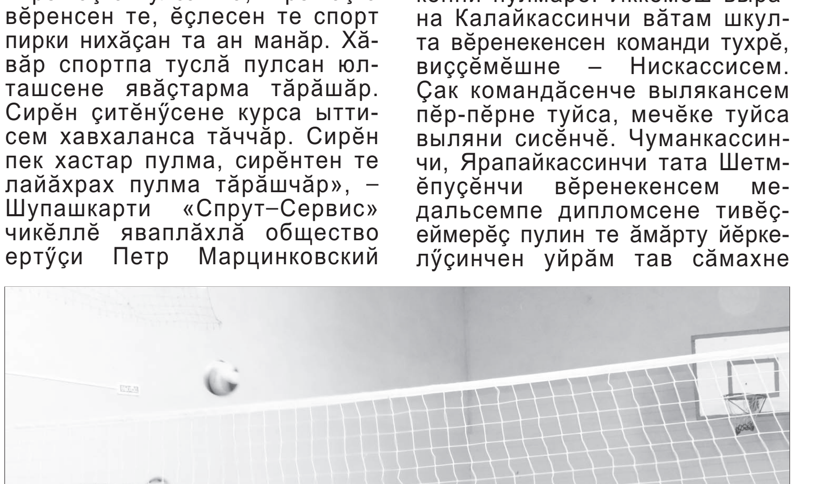

Н. НИКОЛАЕВА.
Автор сăн ÿкерчĕкĕсем.

Мĕн тери вăй кирлĕ!

Февраль уйăхĕнче пирĕн шкулта йăлана кĕнĕ тăрăх кире пуканĕ çĕклессипе ăмăрту иртет. Ăна йывăр атлетикăн спорт мăстăрне Юрий Ковалева асăнса, Михаил Музыков парнисене çĕнсе илессишĕн ирттерессĕ. Çак кĕрешĕве пуçарса яраканĕ Юрий Ильич хăй пулнăччĕ. Питĕ шел, вăхăтсăр çĕре кĕчĕ.

Йĕркелӳ ĕçне вара кашни çулах Юрăн пиччĕшĕ Алексей Ковалев хăй çине илет. Иван Воробьев тата Михаил Музыков та яланах пулăшаççĕ. Сăмах май каласан вĕсем ачаранпах спортпа туслă пулнă. Ял тăрăхĕнче те вĕсене ырăпа çеç пĕлеççĕ.

Ăмăрту кунĕнче шкула сумлă хăнасем чылайăн пухăнчĕç. Ăмăртăва таçтан та килчĕç, кÿршĕ районтан та пулчĕç.

Ăмăртăва хĕр ачасем те хутшăнма кăмăл турĕç. Пĕрремĕш вырăна акă Москакасси шкулĕнчи Анна Петрова йышăнма пултарчĕ. Арçын ачасенчен тĕрлĕ ÿсĕмсенче Атапай шкулĕнчи Алексей Вязов, Етĕрне районĕнчи Иван Ионов, Максим Николаев, Иван Молодаев, Анатолий Федоров çĕнтерчĕç.

Мĕн тери вăй кирлĕ кире пуканĕ çĕклеме! Яшсемпе хĕрсем чăннипех тĕлĕнтерчĕç, малалла та çапла вăйлă та çирĕп пулăр!

Уява «Хыпар» хаçат корреспонденчĕ Петр Сидоров та килсе çитрĕ. Мала тухнисене вăл хăйĕн çĕнĕ кĕнекине парнелерĕ.

С. ВЯЗОВА,
Атапай шкулĕнче пуçламăш классене вĕрентекен.

Кĕрешӳре туслăх çĕнтерет

Çак кунсенче Йӳçкасси ял тăрăхĕнчи çамрăксен канашĕ оборонăллă-массăллă ĕçсен уйăхне хутшăнса тата Тăван çĕр-шыв хӳтĕлевçисен кунне халалласа Йӳçкасси шкулĕнче ял тăрăхĕнчи çамрăксен канашĕн кубокне çĕнсе илессишĕн ăмăртусем йĕркелерĕ.

Ăмăртусене уçнă май салам сăмахĕсемпе çамрăксен канашĕн председателĕ А. Димитриева, Йӳçкасси ял тăрăхĕн пуçлăхĕ А. Кузьмин, «Ударник» хуçалăх ертӳçи В. Федоров, Йӳçкасси шкулĕн директорĕ Ю. Яковлев тухса каларĕç.

Спорт турнирĕ илĕртӳллĕ те çÿллĕ шайра иртрĕ. Уйрăмах волейбол ăмăртăвне палăртмалла. Малти вырăнсене кунта «Никита», Йӳçкасси ял тăрăхĕнчи çамрăксен канашĕн тата Йӳçкасси шкулĕн командисем пайларĕç. Сĕтел çи теннисĕнĕпе Н. Алексеев («Сорма»), А. Ермолаев (Йӳçкасси), Е. Егоров (Вăрманкасси) палăрчĕç. Пăшалтан тĕл пересси пе вара Г. Григорьев (Вăрманкасси), А. Владимиров (Йӳçкасси), А. Андреев («Сорма») мала тухма пултарчĕç.

Командăсен пĕтĕмĕшле кăтартăвĕсем тăрăх Йӳçкасси ял тăрăхĕнчи çамрăксен канашĕн команди мала тухни паллă пулчĕ, кусса çÿрекен кубока та вăл тивĕçрĕ. «Сорма» тата Вăрманкассисен командисем иккĕмĕшпе виççĕмĕш вырăнсене йышăнчĕç.

Хĕрсен командисен тупăшăвĕ те хĕрӳ иртрĕ. Кунта Йӳçкасси шкулĕнчи хĕрсене çитекенни пулмарĕ.

Мала тухнисемпе призерсем ял тăрăхĕнчи çамрăксен канашĕн грамотисене, дипломсемпе медальсене тата укçан парнесене тивĕçрĕç.

Ăмăртусене хатĕрленсе ирттерме пулăшнăшăн Йӳçкасси шкулĕн коллективне, турнирăн тĕп судйине П. Васильева, çавăн пекех хамăр спонсорсене – Г. Григорьева, В. Яковлева, А. Егорова, В. Димитриева, Г. Димитриева пысăк тав сăмахĕ калатпăр.

А. ДИМИТРИЕВА,
Йӳçкасси ял тăрăхĕнчи çамрăксен канашĕн председателĕ.

Суту-илӳ

Тавар туянакан хӳтлӗхре пултӑр

Пирӗнтен кашниех тавар туянакан шутланать, эпир кулленех суту-илӳпе, тӗрлӗ услуга илессипе ҫыхӑннӑ. Анчах та ку сферӑра ултавлӑ ӗҫсем те тӗл пулаҫҫӗ, ҫыннӑн прависене хӗсӗрлеҫҫӗ, усӑ курма юрӑхсӑр тавар сӗнеҫҫӗ. Ҫакна тӗпе хурса потребительсен прависене хӳтӗлекенсен пӗрлешӳӗвӗн федерацине йӗркеленӗ. Федерацие антимонополи комитечӗ, санэпиднадзор, патшалӑх стандарчӗ тата ыттисем те кӗреҫҫӗ. Ҫавӑн пекех Раҫҫейре Пӗтӗм тӗнчери тавар туянакансен прависене хӳтӗлемелли куна паллӑ тума пуҫланӑ, вӑл мартӑн 15-мӗшӗнче пулать. «О защите прав потребителей» Саккун йышӑннӑ. Тивӗҫлӗ саккун пулӑшӑвӗ тавар туянакана суту-илӳре питӗ кирлӗ.

Ҫапла вара тавар туянакана халӗ саккун чӑннипех те хӳтӗлемелле. Эсир мӗнле шухӑшлатӑр, сирӗнпе суту-илӳре, услуга илессинче ултавлӑ ӗҫсем пулнӑ-и? Кун пек чухне эсир камран пулӑшу ыйтнӑ? Сире хӳтӗленӗ-и? Кӑҫал Тавар туянакан прависене хӳтӗлемелли кун «Потребитель: суд тӗрӗслӗхӗ паян» девизпа иртет. Тӗрӗссипе вара ку ӗҫ пӗр кунпа кӑна ҫыхӑнман.

Енчен те лавккара, пасарта сирӗн суту-илӳ тӗлӗшӗнчи правӑна хӗсӗрлерӗҫ е пахалӑхсӑр тавар сӗнчӗҫ пулсан хӑвӑра хӳтӗлеме ан именӗр, ку тӗлӗшпе тӗрлӗ ыйтупа хаҫат редакцине пӗлтерӗр, эпир сире ответлӑ ӗҫченсемпе, органсемпе ҫыхӑнтарӑпӑр.

Хамӑр инф.

2013 ҫул – Тавралӑха упрамалли ҫулталӑк

Ҫӗре хисеплеме пӗлмелле

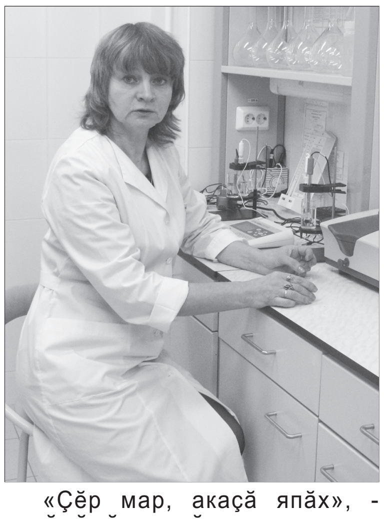

«Ҫӗр мар, акаҫӑ япӑх», - тенӗ ӗмӗр пурӑнса курнисем. Чӑнах та, ҫӗре несӗлӗмӗрсем тивӗҫлипе хисеплеме пӗлнӗ. Ҫӗрсӗр пурнӑҫ ҫуккине асра тытнӑ. Анчах хамӑра тӑрантаракана мӗнле тав тӑватпӑр? Тӑпран хакӗ ҫук – пӗлетпӗр. Нимӗнпе танлаштарайми пурлӑха паянхи акаҫӑ мӗнле упрать-ха?

Ҫук, тӗрӗсех каламарӑм пуль. Унта та кунта пушӑ выртакан лаптӑксене курса тӑрса ял ҫыннине «акаҫӑ» теме пулать-ши? Паянхи ҫӗр хутшӑнӑвӗсенче суту-илӳ саманчӗсем вӑйилсе пынӑран-ши, тӑпрапа тухӑҫлӑ усӑ курасси иккӗмӗш плана куҫнӑ пек туйӑнать. Лаптӑксем вара ҫав-ҫавах тӑлӑххӑн курӑнаҫҫӗ. Хут ҫинче хуҫи тупӑнсан та алла кӗреҫе-кӗрепле тытманскер пирки мӗн темелле-ши? Мӗне-мӗне те – ҫӗре уйрӑмах тимлӗх кирлӗ-ҫке. «Ӑста кайса кӗрет вӑл: выртнӑ вӑл, выртӗ те», – хирӗҫлене пӑхӗ хӑшӗ-пӗри. Шӑпах выртнипе ҫав лаптӑксем япӑхланса пыраҫҫӗ. Ҫулсерен ҫум курӑкпа, тӗмпе витӗнсе акма-лартма юрӑхсӑрланаҫҫӗ.

Пушӑ выртакан лаптӑксен тӗп-тӗрӗс хисепне палӑртма ҫӑмӑл мар. Раҫҫей Ял хуҫалӑх надзорӗн республикӑри управленийӗ ыйтнипе районсенчен пусӑ ҫаврӑнӑшне кӗртмен ҫӗрсем пирки пӗлтерчӗҫ. Ҫум курӑк айне путнӑ 34,9 пин гектар ҫинчен хыпарларӗҫ. Сӑмах май, ҫак хисепӗн пысӑк пайӗ 22 пин гектарӗ (63 проценчӗ) хуҫасӑр тесен те юрать: пая харпӑрлӑха куҫарас шухӑшлӑ ҫын тупӑнман е пай хуҫи пурнӑҫран уйрӑлнӑ.

Патшалӑх ҫӗр надзорӗн пайӗн пуҫлӑхӗн ҫумӗ Нина Воронова каласа панӑ тӑрӑх пӗлтӗр кӑна республикипе 2,1 пин гектар ҫумлӑ ҫӗр тупса палӑртнӑ. Калӑпӑр, Шупашкар районӗнче 509 гектар, Вӑрнар районӗнче – 361 гектар, Тӑвай районӗнче – 93 гектар, Муркаш районӗнче 79 – гектар. Инспекторсем 61 протокол ҫырнӑ, 181 предписани панӑ. 1,7 пин гектар ҫинче ял хуҫалӑх ӗҫӗсем йӗркелемен 7 предприятие административлӑ майпа айӑпланӑ.

Пай специалисчӗсен харпӑрлӑхри е пӗрлехи пай пурлӑхӗ шутланакан ҫӗрсен хуҫисемпе те хиврен калаҫу пуҫарма тивнӗ ҫав: 120 ытла лаптӑка юхӑнтарса янӑ. Ку тӗлӗшпе Вӑрнар, Хӗрлӗ Чутай, Красноармейски районӗсен ҫыннисене 100 ытла предписани панӑ.

Кунта ҫакна палӑртса хӑварни вырӑнлӑ пулӗ. Пай ҫӗрсемшӗн кашни пайҫӑ яваплӑ. Пӗр сурӑх пӗтӗм кӗтӗве варалать тенӗ пек, ҫум курӑкпӑ пусса илнӗ пӗр лаптӑкшӑн кашни пайҫа «патак лекет» – предписани кашни валли хатӗрлеҫҫӗ. Ҫапла майпа Красноармейски районӗнче 24 гражданина ҫакнашкал документ панӑ. Хӗрлӗ Чутайӗнче вара – 42, Вӑрнар районӗнче – 36.

Предписанире йӗркесӗрлӗхе пӗтермелли вӑхӑта палӑртаҫҫӗ. Ҫитменлӗхсене пӗтерменнисене административлӑ майпа айӑплаҫҫӗ. Суд йышӑнӑвӗ хыҫҫӑн управлени инспекторӗсем лаптӑка йӗркене кӗртме тепӗр тапхӑр уйӑраҫҫӗ. Надзор органӗшӗн Ҫӗр саккунӗсене пӑснине тупса палӑртасси кӑна мар, йӗркесӗрлӗхе пӗтерттересси те пӗлтерӗшлӗ.

Предписанисене сивлекенсем те – эппин, ҫӗр нушисенчен пӑрӑнакансем те – пур. Улатӑр районӗнчи «Алтышевская» агрофирмӑна, Пӑрачкав районӗнчи «Порецкая» агрофирмӑна, «Удача» обществӑна, ҫавӑн пекех Шупашкар район хӗрарӑмне предписание пурнӑҫламаншӑн темиҫе те явап тыттарнӑ.

Ҫакна пӗлни те пӑсмӗ. Лаптӑкпа тӗллевлӗн усӑ курмалла: документсенче утӑ туса илме тенӗ тӗк – акса ҫулса илмелле; кӗтӳ кӑларма тӑк – выльӑх ҫӳретмелле тата ыт. те. Ҫак самантсене те инспекторсем тӗпе хураҫҫӗ, мӗншӗн тесен кусем те саккунсем ыйтниех.

Сӑмах май, паянхи кун Раҫҫей Правительстви ял хуҫалӑх пӗлтерӗшлӗ ҫӗрсем пирки саккун проекчӗсем хатӗрлет. Улшӑнусем лаптӑксене учета илессине, хуҫалӑх ҫаврӑнӑшне кӗртессине тата унпа усӑ курманшӑн явап тыттарассине пырса тивӗҫ.

Тӗрлӗ йӑх-ях ешерни килӗшӳсӗрри – пӗрре, анчах та вӗсен сиенӗ те пӗчӗк мар-ҫке. Культурӑллӑ ӳсен-тӑрана тивекен нӳрӗке тата тутлӑхлӑ япаласене туртса илнисӗр пуҫне вӗсем сӑтӑрҫӑсене, чир-чӗре сарӑлма пулӑшаҫҫӗ. Пӗрре юхӑнтарса ярсан вара лаптӑка йӗркене кӗртме питӗ кӑткӑс. Нумайӑшӗ хими япалисемпе ытларах усӑ курма пикенет. Ҫакна чи лайӑх меслет теме ҫук. Каллех ҫӗр ҫынӗҫӗ-хӗлӗнчен шар курать. Чӑтать, мӗскӗн... Амӑшӗсем хӑйсен ачисене темле кӳрентерсен те каҫарнӑ евӗр каҫарать те чӑтать...

Н. ВАСИЛЬЕВА,
Раҫҫейри ял хуҫалӑх надзорӗн Чӑваш Республикинчи управленийӗн специалисчӗ.

«Ман сассӑма илтӗҫ-ши?»

Ҫыру йӗрӗпе

«Эпӗ ял пурнӑҫне аван курса-туйса ӳсрӗм. Халӗ тахҫанах тивӗҫлӗ канура ӗнтӗ. Ҫавӑнпа та мана ҫӗр ӗҫченӗне ҫыхӑннӑ кашни самант пӑшӑрхантарать. Кӑҫалхи ҫул улма-ҫырла питӗ ӑнса пулчӗ – вӑхӑтра та вӑхӑтлӑ усӑ курма пӗл кӑна. Анчах та пирӗн районта хамӑр ӳстернӗ экологи тӗлӗшӗнчен таса, пысӑк пахалӑхлӑ продукцие халӑхран йышӑнас тӗлӗшпе ҫителӗксӗр ӗҫленине палӑртас килет. Ҫавна май эпӗ хамӑн пӑшӑрханӑвӑма сентябрь уйӑхӗнче Раҫҫей Федерацийӗн ял хуҫалӑх министрӗ Н. Федоров патне ҫырса пӗлтертӗм. Манӑн пӑшӑрханӑва туякан, сассӑма илтекен пулӗ-ши?».

Ҫыру авторӗ В. МАСТЕРОВ.

Ку ҫырӑва Раҫҫей Федерацийӗн Ял хуҫалӑх министерствин агропродовольстви рынокӗн шайлаштарупа апат-ҫимӗҫ тата хатӗрлев промышленноҫӗн департаменчӗ пӑхса тухса автора ҫакӑн пек хурав панӑ:

«Чӑваш Республикин Ял хуҫалӑх министерстви пӗлтернӗ тӑрӑх республика территорийӗнче халӑхран ял хуҫалӑх тата ытти продукцие йышӑнас, ҫавӑн пекех вӗсенче тӗрлӗ юр-вар хатӗрлес ӗҫ пырать. Ку енӗпе тӗрлӗ формӑллӑ предприятисем ҫине тӑрса ӗҫлеҫҫӗ, вӑл шутра райпо системинчисем те. Унсӑр пуҫне общественнӑ апатлану предприятийӗсем хӑйсен тӗллӗн усӑ курма пахча ҫимӗҫ туянаҫҫӗ.

Муркаш районӗнче ял хуҫалӑх продукцине йышӑнассипе, унран тӗрлӗ ҫимӗҫ хатӗрлессипе Чӑвашпотребсоюз системинчи Муркаш тата Мӑн Сӗнтӗр райповӗсем ӗҫлеҫҫӗ. Иртнӗ ҫулӑн вунӑ уйӑхӗнче вӗсем 104 тонна пахча ҫимӗҫ, 160 тонна улма-ҫырла, 32 тонна ҫӗр улми тата ытти ял хуҫалӑх продукцийӗ йышӑннӑ, пӗтӗмпе вара 74 миллион тенкӗлӗх.

Чӑваш Республикин Министрсен Кабинечӗн 2007 ҫулхи 97 № «О порядке организации и функционирования розничных рынков на территории Чувашской Республики» йышӑнӑвӗпе килӗшӳллӗн халӑх ыйтӑвне тивӗҫтерес тӗлӗшпе тӗрлӗ пасар йӗркелеме палӑртнӑ. Паянхи кун тӗлне республикӑра ял хуҫалӑх тата ял хуҫалӑх кооперативӗсен пасарӗ ҫиччӗ. Ҫак тӗлӗшри таварпа ваккӑн сутма палӑртнӑ пасарта суту-илӳвӗн 2702 вырӑнӗ ӗҫлемелле.

Ял хуҫалӑх продукцийӗ туса илекенсене суту-илӳ валли тивӗҫлӗ услови йӗркелесе парас тӗлӗшпе район-хула администрацийӗсен йышӑнӑвӗсемпе килӗшӳллӗн ятарлӑ лаптӑксемпе тивӗҫтереҫҫӗ.

Пахча ҫимӗҫпе улма-ҫырларан тӗрлӗ продукци туса кӑларассипе вара республикӑра уйрӑмах пуҫаруллӑ та ӑнӑҫлӑ ӗҫлекенсем пур. Акӑ, тӗслӗхрен, Етӗрне районӗнчи «Ҫут ҫанталӑк парнисем» кооператив улма-ҫырла нимӗрӗ, сӗткенӗ тата ыттине хатӗрлессипе кӑтартуллӑ ӗҫлет. Кооператив членӗсенчен 34,6 тонна пан улми, 7,4 тонна мӑн хӑяр, 323,3 килограмм пыл йышӑннӑ, 13139 пин тенкӗлӗх продукци туса кӑларнӑ».

Муркаш райпо канашӗн ертӳҫи Б. АНДРЕЕВ хуравлать:

– Муркаш райпо тытӑмӗнче ку тӗлӗшпе ятарлӑ цех ҫук пирки халӑхран пан улмие пӗчӗк виҫепе общественнӑ апатлану предприятийӗсем валли кӑна йышӑнатпӑр. Ҫапла вара иртнӗ ҫулхи август – декабрь уйӑхӗсенче ял ҫыннисенчен 720 килограмм туяннӑ.

Райпо лавккинче пан улми сутас пулсан пахалӑха ҫирӗплетекен сертификат кирлӗ, ку вара халӑхшӑн хушма тӑкак. Муркаш салинчен 30 – 40 километрта вырнаҫнӑ Элӗк тата Етӗрне районӗсенче халӑхран пахча ҫимӗҫ, пан улми тата тӗрлӗ ҫырла йышӑнаҫҫӗ. Ятарлӑ цехра вӗсенчен сӗткен, ытти юр-вар хатӗрлеҫҫӗ. Ҫавӑн пекех Муркашра кашни кунах ваккӑн суту-илӳ тумалли пасар ӗҫлет. Унсӑр пуҫне кану кунӗсенче Москакассинче универсаллӑ пасар халӑх ыйтӑвне тивӗҫтерет. Ҫакӑнта ял хуҫалӑх продукцийӗ сутакансем валли тӳлевсӗр 14 вырӑн йӗркеленӗ.

Район администрацийӗн пуҫлӑхӗн пӗрремӗш ҫумӗ – экономика тата агропромышленность комплексӗн аталанӑвӗпе муниципаллӑ харпӑрлӑх управленийӗн ертӳҫи В. АНАНЬЕВ ҫӳлерех асӑннӑ ҫыру тӗлӗшпе ҫапла хуравларӗ:

– Агропромышленность комплексне малашне татах та ытларах аталантарас тӗлӗшпе Чӑваш Республикин Ял хуҫалӑх министерстви «Развитие сельского хозяйства и регулирование рынка сельскохозяйственной продукции, сырья и продовольствия Чувашской Республики на 2013 – 2020 годы» патшалӑх программине йышӑнчӗ. Палӑртса хӑварас килет, асӑннӑ программӑпа килӗшӳллӗн кӑмӑл тӑвакан фермерсене, тӗрлӗ формӑллӑ ял хуҫалӑх предприятийӗсене пахча-ҫимӗҫ, улма-ҫырла тирпейлемелли оборудованисем туянма сакӑр ҫуллӑх ҫӑмӑллатнӑ кредитсем парса пулӑшаҫҫӗ. Ҫавӑнпа та харпӑр хӑй ӗҫне ытларах аталантарас тӗллевлисене пуҫаруллӑрах пулма, ҫак программӑна хутшӑнма чӗнсе калас килет. Енчен те ку енӗпе сире кӑсӑклантаракан ыйту пулсан эпир пулӑшма хатӗр.

Пирӗн кӳршӗсем, Элӗксемпе Етӗрнесем, вырӑнти пахча ҫимӗҫпе улма-ҫырлана тирпейлессипе ӑнӑҫлӑрах ӗҫленине йышӑнма тивет. Апла пулсан Муркашсем те ку енӗпе ырӑ тӗслӗх кӑтартма вӑхӑт.

Ҫырӑва Р. ИЛЛАРИОНОВА тишкернӗ.

Кедров йӑхӗпе паллашар-ха

Культура хыпарӗ

Иртнӗ эрнере районти тури чӑвашсен музейӗнче «Кедров йӑхӗн кӑшӑлӗ» курав уҫӑлчӗ. Ӑна Чӑваш наци музейӗ Владимир Кедров (Варнава) 80 ҫул тултарнӑ май хатӗрленӗ. Сӑн ӳкерчӗксемпе документсен тулли пуххи Шупашкар тата Чӑваш митрополичӗн Варнавӑн тата вӗсен йӑх-несӗлӗн кунҫулне, ӗҫ-хӗлне туллин ҫутатать. Владимир Кедров сумлӑ тивӗҫе вӑтӑр ҫул ытла пурнӑҫлать.

Тури чӑвашсен музейӗнчи куравпа чи малтанах вырсарни шкулӗнче тата кадет класӗнче вӗренекенсем паллашрӗҫ. Кунта пухӑннисене умӗнче музей директорӗ Т. Ермолаева архиерей пурнӑҫӗпе ҫыхӑннӑ самантсем ҫинче тӗплӗн чарӑнчӗ. Ҫавӑн пекех вӗсем «Путь за Христом» видеоматериал пӑхрӗҫ. Район администрацийӗ ҫумӗнчи тӗн пӗрлешӳвӗсемпе ӗҫлекен канашӑн ертӳҫи Л. Тарасова пуриншӗн те пысӑк пӗлтерӗшлӗ ӗҫе ҫакӑн пек шайра йӗркеленине ырларӗ.

– Кашни ҫынра ӗненӳ, ырӑлӑх, чӑтӑмлӑх туйӑмӗ пулмалла. Ҫапла майпа пирӗн пурнӑҫ пӗлтерӗшне ытларах ӑнланмалла, суя-ултав ҫул-йӗртен сыхланмалла, – терӗ Лилия Юрьевна пухӑннисене пӗрнепӗрне ытларах хисеплеме чӗнсе.

Шупашкар тата Чӑваш митрополичӗ Варнава Рязань облаҫӗнче 1931 ҫулхи апрель уйӑхӗнче ҫуралнӑ. Унӑн ваттӑ аслашшӗ – Стефан – тӑрӑшнипе 1893 ҫулта чултан чиркӳ ҫӗкленӗ. 1864 ҫулта унӑн аслӑ ывӑлӗ – Чӑваш митрополичӗн аслашшӗ Иван – кун ҫути курать. Палӑртса хӑвармалла, вӗсен йӑхӗнче пурте тӗн ӗҫне чунпа парӑннӑ ҫынсем пулнӑ. 1918 ҫулта кулак пӑлханӑвӗ пынӑ май Иоанн аттене пӗр сӑлтавсӑр айӑплаҫҫӗ. Ӑна тӗн ӗҫне пӑрахӑҫлама е кун-ҫула вӑхӑтсӑр татма сӗнеҫҫӗ. Ҫапла вара Иоанн Кедров кун-ҫулӗ татӑлать, анчах та вӑл тӗнпе ӗненӳ туйӑмӗнчен хӑтӑлмасть.

Варнавӑн ашшӗ – Виктор Кедров – тӗн семинарийӗнче вӗренет. Сӑлтавсӑрах ӑна арестлеҫҫӗ, ют тӑрӑха ӑсатаҫҫӗ. Каярах амӑшне те айӑплама ҫитеҫҫӗ, анчах ҫав вӑхӑтра шӑпах ывӑлӗ – Владимир – ҫут тӗнчене килет. Ҫапла вара Турри вӗсене тӑван кӗтесрех сыхланса юлма пулӑшать. Тӗплӗнрех вара Кедров йӑх-несӗлӗпе тури чӑвашсен музейӗнче паллашма пулать.

Р. МАКАРОВА.

Кил тата хушма хуçалăх

Хурлăхан

Хура хурлăхан 6–7 çул çырла нумай парать. Çулсеренех туратсене касса кĕскетмесен тĕм 5 çултанах тухăç пама пăрахать. Çавăнпа та тĕмсене кашни çул касса çĕнетмелле, çĕнĕ хунавсене ÿсме памалла. 5 çултан аслăрах туратсене çуркунне пуçламăшĕнче çĕрпе танах касмалла.

Тирпейлĕх хуçаланать

А. Беловăн паянхи сăн ÿкерчĕкĕсенче куракан лару-тăру – ялта тирпейлĕхе мала хурса пурăнаканăн килти апат-çимĕç пÿлĕмĕ. Çĕнĕ те таса

Пирĕн тĕпелте

сĕтелсем, апатлану пÿлĕмĕнчи кашни япалан хăйĕн вырăнĕ пурри килсурта хăт кĕртеççĕ. Юнашар сĕтел çинче аквариум ларни – кил хуçисем çут çанталăкпа çывăх тăнине çирĕплетекен тĕслĕх. Ялта пурăнаканăн килĕнчи çакнашкал тирпейлĕх хăнана килен-каяншăн хăйне евĕр ырăлăх тесе калама пулать. Эсир мĕнле шутлатăр?

Специалист сĕнет

Ĕнене искусствăллă пĕтĕлентерĕр

Выльăх чирĕсемпе кĕрешекен Н. Яковлев ертсе пыракан районти станци коллективĕ хăйĕн ĕçне пурнăç ыйтнипе пĕр утăмра илсе пырса çĕнĕлĕхсенчен самантлăха та юлмасть. «Хресчен туса илнĕ уй-хир продукцийĕ выльăх витĕр кăларсан кăна ытларах тупăш парать. Çакна ăнланакан ял çынни çĕр-шыв экономикинчи йывăрлăхсемпе кĕрешсе килти хушма хуçалăхра выльăх-чĕрлĕх ĕрчетет, умри тĕллевĕсене пурнăçлама çемье бюджетне тĕреклетет», – тет Николай Семенович. Юлашки çулсенче районта ятарлă специалистсем ял çыннисене меллĕ пулăшу парас тĕллевпе вĕсем патне киле тухсах ĕнесем пĕтĕлентерес ĕçе кÿлĕнчĕç. Асăннă çĕнĕлĕх хаçат вулакансемшĕн интереслине шута илсе «Кил тата хушма хуçалăх» кăларăма районти пĕрлешÿллĕ хуçалăхсенчи выльăхсен ăратлăхĕпе нумай çул ăнăçлă ĕçлекен ăратлă выльăхсен «Чувашское» уçă акционерлă обществăн Муркаш районĕнчи зоотехникне Ирина МИХАЙЛОВĂНА чĕнтĕмĕр.

– Хăш-пĕр ял тăрăхĕсен территорийĕсенче пĕрлешÿллĕ хуçалăхсем çукран ял çыннисемшĕн килти хушма хуçалăхри ĕнесене искусствăллă майпа пĕтĕлентересси пысăк ыйту пулса юлчĕ. Мĕнле татса пама пулать-ха ку ыйтăва?

– Ку ыйту пирĕншĕн паллă. Çакна шута илсе республикăра пĕрлешÿллĕ хуçалăхсенчипе пĕрлех ял çыннисен килти хушма хуçалăхĕсенчи ĕнисене те искусствăллă майпа пĕтĕлентерессипе анлă ĕçсем туса ирттереççĕ. Асăннă тĕллевпе яллă вырăнсенче – выльăх чирĕсемпе кĕрешекен районти станцисемпе ветеринари участокĕсем çумĕнче, ял тăрăхĕсенче – ĕнесене ятарлă специалист киле тухса пĕтĕлентерессине пурнăçлама куçса çÿрекен пунктсем йĕркелеççĕ. Кунсăр пуçне ĕнесене искусствăллă майпа пĕтĕлентерес ĕçе индивидуаллă предпринимательсене те активлă явăçтараççĕ. Пурнăçланă ĕç ăнăçлă пултăр тесе çак лава кÿлĕнекенсене ĕçсене пысăк пахалăхлă пурнăçлама пур хатĕрсемпе те тивĕçтерме тăрăшатпăр. Паянхи куна республикăра маларах асăннă ĕçсене пурнăçлакан 100 ытла пункт ĕçлет. Вĕсенче ĕнесене искусствăллă майпа пĕтĕлентерессипе пуян опыт пухнă специалистсем ĕçлеççĕ. Çак ĕçе ял çыннисем тивĕçлĕ йышăнсан тата унпа ĕçлекенсем алă усса вăй хумасан искусствăллă майпа пĕтĕлентерессипе килти хушма хуçалăхсенчи пур ĕнесемпе тынашкасене те пĕр шута илме пулать. Ку вăл хальлĕхе пирĕн умра тăракан тĕп тĕллев.

– Мĕнпе уйрăлса тăрать-ха ĕнесене искусствăллă майпа пĕтĕлентерни вăкăрсемпе пĕтĕлентернинчен?

– Тĕрĕс ыйту хускататăр. Шăпах çакăнти уйрăмлăхсене пĕлменрен ĕнесене вăкăрсемпе пĕтĕлентерни ар çыхăнăвĕ урлă сарăлакан чирсене çул парать те. Çакă килти хушма хуçалăх тытакансене чирленĕ ĕнесене сыватас тĕлĕшпе хушма тăкак кÿрет. Ĕнесене вăкăрсемпе пĕтĕлентерни пулас пăрăвăн сывлăхĕпе аталанăвĕ çинче те сисĕнет. Çав вăхăтрах ĕнесене искусствăллă майпа пĕтĕлентернин тĕллевĕ – кашни ĕнене пăрулаңă хыççăнхи пĕрремĕш уйăхрах тухăçлă пĕтĕлентерсе хăварасси, ĕнесем хĕсĕр юласран сыхланасси. Ку вăл – хушма хуçалăх тытаканшăн çемье бюджетне пуянлатмалли çул-йĕр. Практика кăтартнă тăрăх ĕнесене искусствăллă майпа пĕтĕлентерсен обществăлла секторта та, килти хушма хуçалăхра та пăру илессипе кăтартусем ÿсеççĕ. Кун пек чух селекципе ăратлăх ĕçĕ те çÿллĕ шайра пулса пырать. Апла пулсан выльăхсен паха енĕсене малалла аталантарма çул уçăлать.

– Выльăхсен ăратлăхĕпе нумай çул ăнăçлă ĕçлекен ăратлă выльăхсен «Чувашское» уçă акционерлă обществи ял çыннисене мĕнпе пулăшма пултарать? Килти хушма хуçалăхсенчи ĕнесене искусствăллă майпа пĕтĕлентерсен выльăхăн ăратлăх пахалăхĕ пирки калаçма пулать-и?

– Пĕрлешÿллĕ хуçалăхсеннипе пĕрлех ял çыннисен килти ĕнисене искусствăллă майпа пĕтĕлентерме çак ĕçпе специализациленекенсене хура-шурă ăратлă вăкăрсен вăрлăхĕпе тата шĕвĕ азотпа выльăхсен ăратлăхĕпе ĕçлекен «Чувашское» уçă акционерлă общество тивĕçтерет. Паянхи кун ĕнесене искусствăллă майпа пĕтĕлентерессипе ĕçлекенсемшĕн çак ыйтусенче чару çук. Кунта çакна та каласа хăварас килет. Техник-осеменатор пĕлĕвĕн квалификацине ÿстерес текенсем е çак ĕçе алла илес ĕмĕтлисем Чăваш патшалăх ял хуçалăх академийĕн кадрсем хатĕрлессин тата вĕсен квалификацине ÿстерессин факультетне пыма пултараççĕ.

– Ĕнесене искусствăллă майпа пĕтĕлентерессин технологийĕпе паллаштарăйăр-ши?

– Ял çыннишĕн чи кăсăклă ыйту çакă пулнине ăнланатăп. Анчах кунта хуравĕ те кашниншĕнех интереслĕ пуласса шанатăп. Ĕнесене искусствăллă майпа пĕтĕлентерессине ирпе тата каçпа пурнăçламалла. Енчен те пĕрремĕш пĕтĕлентерÿ тухăçлă пулмасан операторăн иккĕмĕш хут чĕнни вырăнлă пуласса шанатăп. Ĕнесене искусствăллă майпа пĕтĕлентерессин çĕнĕ енĕсем вăй илнĕ май ял çынни инçе çула тухмалли те чакать.

– Питĕ кăмăллă. Эсир калани пурнăçа кĕрсен ял çыннин пурнăçĕнче черетлĕ çăмăллăх пулĕ. Çапла вĕт, Ирина Ильинична?

– Эпĕ те сирĕнпе килĕшетĕп. Пирĕн паянхи калаçу ялта килти хушма хуçалăхра ĕне тытакансен ыйтăвĕсем çине тĕрĕс хурав тупма пулăшĕ тесе шутлатăп.

А. БЕЛОВ калаçнă.

Нумай чиртен сыватать

Врач канашĕ

Медицина наукисен докторĕ Г. Алексеев тата З. Якимова провизор çырнă «Лекарственные растения» кĕнекере катăркас йывăççи çинчен çырса кăтартнă йĕркесемпе кĕскен те пулин паллаштарас тетĕп.

Халăх медицининче катăркас йывăçĕн (вырăсла – боярышник) чечекĕпе (вăл тин кăна сарăлма пуçланă чухне пухнăскерпе) усă курма сĕнеççĕ. Унăн çырлине писсе çитсен кăна (авăн тата юпа уйăхĕсенче) пухаççĕ. Чечекне те, çырлине те усă вырăнта, кăмака çинче е сушилкăра 30 – 35 градус таран ăшă çĕрте типĕтме юрать.

Катăркас вăррипе чечекĕн шĕвекĕ (настой) тата çак йывăç çимĕçĕнчен хатĕрленĕ сиплĕ шыв нерв чирĕпе аптăракан çынна лăплантарма пулăшать, чĕре мышцисен тонусне, юн çаврăнăшне йĕркелесе ярать.

Чĕре тата нерв чирĕсемпе аптăранă вăхăтра, ыйхă килмен чухне тата пуç ыратнă самантра, юн пусăмĕ пысăк пулсан катăркас чечекĕпе çакăн пек хатĕрленĕ эмелсем туса ĕçме юрать:

пĕр пай чечек шĕвекне икĕ пай 90 градуслă спирт ярса 15 кун лартмалла. Ку меслетпе хатĕрленĕ шĕвеке пĕр кашăк шыва 20 – 30 тумлам ярса кунне 3 хутчен ĕçмелле.

750 грамм вĕренĕ шыва 3 апат кашăкĕ чечек ярса вĕретмелле те кăшт тăхтасан сăрăхтарса илмелле. Эмелне кунне 3 хутчен çуршар стакан ĕçме юрать.

Виççĕмĕш меслетпе катăркас çырлин шĕвекне тума 1 литр шыва 20 – 30 грамм çырла ямалла. Ун хыççăн хупă савăтра 3 – 5 минут вĕретмелле. Унтан ăна сăрăхтарса илмелле, шĕвеке апатланас умĕн кунне 3 хутчен çуршар стакан ĕçмелле.

Тăваттăмĕш меслетпе, катăркас чечекне чĕре курăкĕпе (пустырник), лачака курăкĕпе (сушеница) тата ырă шăршăллă анчăк курăкĕпе (ромашка) пĕрле вĕретсе чир-чĕр лăплантаракан чей туса ĕçмелле.

Ку йывăç эмелĕ нерв чирĕсенчен тата ытти чирсенчен сиплеңме лайăх. Анчах сиен ан пултăр. Çавăнпа та врачпа канашласа пăхмасăр усă курма ан васкăр.

Ыйту – хурав

Аппетита лайăхлатать

«Кил тата хушма хуçалăх» кăларăмра нумай ыйтусем çине хуравсем паратăр. Тавах уншăн. Мана вара çурхи кунсем çывхарнă май тутлă пăрăç интереслентерет. Унăн усăллă та сиплĕ енĕсем пирки мĕн те пулин калайăр-и?

С. ВАСИЛЬЕВА.

Шетмĕпуç ял тăрăхĕ.

Ыйтупа А. ФАДЕЕВ терапевта паллаштартăмăр. Çĕр ĕçĕнче пуян опыт пухнă ĕçченĕн хуравĕ çапла пулчĕ:

– Ытти пахча çимĕç пекех тутлă пăрăç та пирĕн организмшăн усăллă çимĕç. Вăл юн тымарĕсене çирĕплетет, организмран холестерин кăларать, аппетита лайăхлатать. Юлашки çулсенче çак пахча çимĕçе лартса ÿстерекенсене кăçал та ăнăçу çеç сунатăп.

18 уйăх – чи меллĕ вăхăт

Ялта ĕнесен хисепĕ чакрĕ пулин те эпир иртнĕ çул пăру туянтăмăр. Хамăра уйрăм кил хуçалăх çаврăнă май пире, çамрăксене, пăруран хăçан ĕне тума вăхăт çитни интереслентерет. Çавăнпа та тынашкасене миçе уйăхра пĕтĕлентерме юрани пирки «Кил тата хушма хуçалăх» кăларăмра каласа пама май çук-ши?

А. ИВАНОВА.

Ярапайкасси ял тăрăхĕ.

Вулавçă ыйтăвĕ çине хуравлама выльăх чирĕсемпе кĕрешекен районти станцири выльăх тухтăрне Алина ФЕДОРОВĂНА чĕнтĕмĕр.

– Ялта пурăнакансем, килти хушма хуçалăхĕсенче ĕне тытакансем вĕсене ытларах чух нарăс–пуш–aka уйăхĕсенче пĕтĕлентерме тăрăшаççĕ. Çакăн чухне пĕтĕлентернĕ ĕнесем кун вăрăмланма пуçласан, çанталăк ăшă енне сулăнсан пăрулаççĕ. Ку вăл килти хушма хуçалăх тытаканшăн та, çамрăк выльăхшăн та, ĕнешĕн те пĕлтерĕшлĕ.

Тынашка 7 уйăхра чухнех вăл пĕтĕленессишĕн пулнин пĕрремĕш паллисем пулаççĕ. Выльăх ар тĕлĕшĕнчен пулса çитиччен вара татах сахалтан та 5 – 6 уйăх кирлĕ. Çавăнпа та «писсе çитеймен» тынашкана çак вăхăтра вăкăрпа тĕл пулассинчен асăрхаса тăни лайăх.

Кил хуçи тынашкана йĕркеллĕ условисенче усрать тата тăрантарать пулсан унăн организмĕ 16 – 18 уйăх тĕлне пĕтĕлеңме аталанса çитет. Çак вăхăта йĕркеллĕ пăхнă тынашкан 300 – 380 килограмм таймалла. Ÿсĕ çитнĕ тынашка çÿллĕ те вăрăм кĕлеткеллĕ, сарлака кăкăрлă пулмалла.

Халĕ каланинчен ăнлантăр пулĕ, çуркунне енне тынашка хăйне пăлханчăк тытма пуçласан ăна сывăхри тараса çинче виççе пăхни сире малалла мĕн тумаллине калĕ.

Нуски çапла çыхатпăр

Ял çынни ăнлантарать

Шупашкартан 8-мĕш класра вĕренекен Настя мăнукăм вĕçтерсе çитрĕ.

– Кукаçи, нуски кĕлли тумалла, ну, çыхмалла эппин, – тет!

Мĕн ун пекех васкамалла-ха тата тетĕп.

– Пире гимназире задани пачĕç, тепĕр эрнинче тунă ĕçе кăтартмалла, вара тивĕçлĕ паллă лартаççĕ, – каласа парать мăнукăм.

Преподаватель вара хăй вĕрентмест иккен. Вăл ачасене мĕнле çыхмалли технологие çыртарнă, кусен вара килте çак технологи тăрăх нуски çыхмалла. Амăшĕсене çыхтарма юрамасть иккен, ачасен хăйсен ăсталама вĕренмелле, мĕншĕн тесен преподаватель тĕрĕслет. Настя вара кĕлли патне çитнĕ-ха, анчах та малалла çыхмаллине манса кайнă иккен.

Кĕллине çапла çыхмалла: тăватă спицăпа çыхнă чухне икĕ спица çинчи ункисене малалла çыхса каймалла, тепĕр иккĕшĕ çинчи ункăсем вара çаплипех юлаççĕ спицăсем çинче. Хĕрĕх куçпа çыхатпăр пулсан 21 куçпа малалла тепĕр 8 – 9 куç чухлĕ çыхатпăр та кĕлline тума пуçлатпăр. 21 куçа виçĕ пая пайлатпăр – 7-шер куç пулать. Пĕр пек пултăр тесе ĕнтĕ 21 куç çыхатпăр, çыхнă чухне каллĕ-маллĕ çыхмалла. Çапла майпа çыхнă чухне хĕрринчен 7-мĕшпе 8-мĕш куçне пĕрле ункăламалла, тепĕр 7 куçран каллех пĕрле ункăламалла та çак куçа тепĕр куçĕпе пĕрле ункăламалла, каллех çыхмалла. 7 куç çыхатпăр та ку хутĕнче икĕ хутчен, икĕ куçне пĕрле ункăлатпăр. Малалла çапла мĕн куççем пĕтиччен çыхатпăр. Юлашки йĕрке малалла çыхнипе вĕçлентермелле, мĕншĕн тесен малалла нуски лаппине çыхатпăр вĕт-ха.

Икĕ спица çинче малалла çыхнă чухне икĕ енче те пушă вырăнсем юлаççĕ, пирĕн çак енсенчен куçсем ункăласа илсе варринчи 7 куçа пайламалла, пĕр енчен 3 куç, тепĕр енчен 4 куç пулать. Кашни спица çинче вара 10-шар куç пулмалла, пĕр енче 6 куç, тепĕр енче 7 куç ункăламалла та лаппине çыхма тытăнмалла. Кĕллине çыхма тытăниччен 40 куçпа çыхнă пулсан малалла та çавăн чухлĕ куçпах çыхмалла.

Пирĕн мăнукăм Настя чăнах та икĕ спицăна малалла çыхса тухнă, анчах та кĕлline çавăрма вара технологине вуласан те пулăшайман. Вăл технологине илсе килменччĕ, мĕнле çыртарнă-ши унта преподаватель, пĕлме пултараймастăп. Анчах та çакна çеç калатăп, малтанах çыхма тытăннă чухне кăткăсĕ пурах. Акă эпĕ те ывăла пăхса ларнă чухне хĕллехи вăхăтра ăна валли нускисем çыхаттăмччĕ. Кайран пĕр 10 çул тытса та пăхнан.

Ялта пурăнма тытăнсан сурăхсем те усрас терĕмĕр. Çăм та пур, çиппи те пулать. Çапла пĕррехинче хĕллехи вăхăтра (пире отпуск çав вăхăтра çеç панă) нуски çыхма шухăшларăм.

Ак, хайхи, кĕлли патне çитрĕм те çыхма пĕлместĕп. Вată çынсенчен ыйтма кайма лайăхмарланатăп, ыттисем пурте ĕçре. Мĕн тетĕр, кивĕ нуските тĕпленă кăна пăхса тухрăм та тавçăрса илтĕмех вĕт. Çапла вăл, нуски кĕлли çыхасси çăмăл мар.

Н. ПЕТРОВ.

Нискасси ялĕ.

Телепрограмма

с 25 февраля по 3 марта 2013 года

ПОНЕДЕЛЬНИК, 25.02

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро» Церемония вручения наград американской киноакадемии «Оскар-2013»
9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 3.00 Новости
9.15 Контрольная закупка
9.45 «Жить здорово!» 12+
10.55 Модный приговор
12.20 «Время обедать!»
13.00 «Доброго здоровьица!» 12+
14.00 Другие новости
14.25 Понять. Простить 12+
15.20 «Хочу знать»
15.50 «Ты не один» 16+
16.20 «Дешево и сердито»
17.00 Т/с «НЕРАВНЫЙ БРАК» 16+
18.50 «Давай поженимся!» 16+
19.50 «Пусть говорят» 16+
21.00 «Время»
21.30 Т/с «ЕСЕНИН» 16+
23.30 «Вечерний Ургант» 16+
0.00 Церемония вручения наград американской киноакадемии «Оскар-2013»
1.45, 3.05 Х/ф «БОЕЦ» 16+
4.00 Т/с «СЛЕДСТВИЕ ПО ТЕЛУ» 16+

РТР

5.00 Утро России
9.00 «1000 мелочей»
9.45 «О самом главном»
10.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ» 12+
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.50 Т/с «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ» 12+
12.50 «Дело Х. Следствие продолжается» 12+
13.50, 16.45, 4.45 Вести. Дежурная часть
14.50 Т/с «ЕФРОСИНЬЯ. ТАЕЖНАЯ ЛЮБОВЬ»
15.45 Т/с «ТАЙНЫ ИНСТИТУТА БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ»
17.50 Т/с «КАТЕРИНА. ВОЗВРАЩЕНИЕ ЛЮБВИ» 12+
20.30 Спокойной ночи, малыши!
20.40 «Прямой эфир» 12+
21.30 Т/с «ПРИНЦИП ХАБАРОВА» 12+
1.15 «Девчата» 16+
1.55 Х/ф «АРН: КОРОЛЕВСТВО В КОНЦЕ ПУТИ» 16+

ЧУВАШИЯ

6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш ен
7.07-7.10, 7.35-7.41 Утро Чувашии
8.07-8.10, 8.35-8.41 Утро Чувашии
11.30-11.50 Вести-Чăваш ен
14.30-14.50 Вести-Чувашия
17.30-17.50 Вести-Чăваш ен
19.40-20.00 Вести-Чувашия
На канале «Россия 2»
12.05-12.35 Вести-Спорт-Чувашия

КУЛЬТУРА

7.00 «Евроньюс»
10.00 «Наблюдатель»
11.15, 1.40 Т/с «ПЕРРИ МЭЙСОН»
12.10 «Линия жизни»
13.05 «Латы Лжедмитрия»
13.20 Д/ф «Покорители Арктики»
14.10 Д/ф «Энрико Карузо. Запретные воспоминания»
15.10 «Пешком...» Москва торговая
15.40, 19.30, 23.30 Новости культуры
15.50 Ольга Остроумова в телеспектакле «КОГДА-ТО В КАЛИФОРНИИ»
17.05 «Театральная летопись»
17.40 «Бетховен. Революция оркестра»
18.40 Academia
19.45 Главная роль
20.00 «Сати. Нескучная классика...»
20.40 «Острова»
21.20 Д/ф «Был ли неандерталец нашим предком?»
22.15 «Кто сотворил Петра I?»
22.40 «Тем временем»
23.50 Д/ф «Теория всеобщей контактности Элия Белютина»
0.20 «Кинескоп» с Петром Шепотинником. «63-й Берлинский МКФ»
1.00 Д/ф «Театр, в котором не играют. Театр.doc»
2.30 «Пир на весь мир»

НТВ

6.00 «НТВ утром»
8.10 Т/с «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА» 16+
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
10.20 «Бывает же такое!» 16+
10.50 «До суда» 16+
11.55 Суд присяжных 16+
13.25 «Суд присяжных. Окончательный вердикт» 16+
14.35 Т/с «СУПРУГИ» 16+
15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
16.25 «Прокурорская проверка» 16+
17.40 «Говорим и показываем» 16+
19.30 Х/ф «МОРСКИЕ ДЬЯВОЛЫ. СМЕРЧ» 16+
21.25 Т/с «ИГРА» 16+
23.15 Сегодня. Итоги
23.35 Т/с «ЧУЖОЙ РАЙОН» 16+
1.30 «Битва за Север. «Первая атомная» 16+
2.25 Дикий мир 0+
3.05 Т/с «ЗАКОН И ПОРЯДОК» 16+
5.00 Т/с «МОСКВА. ТРИ ВОКЗАЛА» 16+

ВТОРНИК, 26.02

ПЕРВЫЙ

5.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 0.00, 3.00 Новости
5.05 «Доброе утро»
9.15 Контрольная закупка
9.45 «Жить здорово!» 12+
10.55 Модный приговор
12.20 «Время обедать!»
13.00 «Доброго здоровьица!» 12+
14.00 Другие новости
14.25 Понять. Простить 12+
15.20 «Хочу знать»
15.50 «Ты не один» 16+
16.20 «Дешево и сердито»
17.00 Т/с «НЕРАВНЫЙ БРАК» 16+
18.50 «Давай поженимся!» 16+
19.50 «Пусть говорят» 16+
21.00 «Время»
21.30 Т/с «ЕСЕНИН» 16+
23.30 «Вечерний Ургант» 16+
0.20 «Карточный домик» 18+
1.20 «Задиры» 16+
2.30, 3.05 Х/ф «СВЯТОША»

РТР

5.00 Утро России
9.00 «1000 мелочей»
9.45 «О самом главном»
10.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ» 12+
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.50 Т/с «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ» 12+
12.50 «Дело Х. Следствие продолжается» 12+
13.50, 16.45, 4.45 Вести. Дежурная часть
14.50 Т/с «ЕФРОСИНЬЯ. ТАЕЖНАЯ ЛЮБОВЬ»
15.45 Т/с «ТАЙНЫ ИНСТИТУТА БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ»
17.50 Т/с «КАТЕРИНА. ВОЗВРАЩЕНИЕ ЛЮБВИ» 12+
20.30 Спокойной ночи, малыши!
20.40 «Прямой эфир» 12+
21.30 Т/с «ПРИНЦИП ХАБАРОВА» 12+
1.15 «Честный детектив» 16+
1.50 Горячая десятка 12+
2.55 Т/с «ЧАК-4» 16+

ЧУВАШИЯ

6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш ен
7.07-7.10, 7.35-7.41 Утро Чувашии
8.07-8.10, 8.35-8.41 Утро Чувашии
9.00 Утренний гость (на чувашском языке)
9.30-9.45 Вспомни, солдат (на чувашском языке)
11.30-11.50 Вести-Чăваш ен
14.30-14.50 Вести-Чувашия
17.30-17.50 Вести-Чăваш ен
19.40-20.00 Вести-Чувашия

КУЛЬТУРА

6.30 «Евроньюс»
10.00 «Наблюдатель»
11.15, 1.55 Т/с «ПЕРРИ МЭЙСОН»
12.10 «Русская верфь».
12.40 Д/ф «Мировые сокровища культуры»
12.55 «Сати. Нескучная классика...»
13.35 Д/ф «Был ли неандерталец нашим предком?»
14.30 Д/ф «Михаил Кузнецов»
15.10 «Пятое измерение».
15.40, 19.30, 23.30 Новости культуры
15.50 Валентина Талызина в телеспектакле «ПЕРЕД УЖИНОМ»
17.25 «Театральная летопись» Павел Хомский
17.50 «Бетховен. Революция оркестра»
18.35, 2.50 Д/ф «Витус Беринг»
18.40 Academia
19.45 Главная роль
20.00 Власть факта. «Конец капитализма?»
20.40 «Больше, чем любовь»
21.25 Д/с «Великий замысел по Стивену Хокингу»
22.15 «Петр I - за и против».
22.45 «Игра в бисер»
23.50 Д/ф «Теория всеобщей контактности Элия Белютина»
0.20 Х/ф «СДЕЛКА С АДЕЛЬ»
1.50 Ф. Шопен. Мазурка. Исполняет А. Коробейников

НТВ

6.00 «НТВ утром»
8.10 Т/с «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА» 16+
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
10.20 «Поедем, поедим!» 0+
10.50 «До суда» 16+
11.55 Суд присяжных 16+
13.25 «Суд присяжных. Окончательный вердикт» 16+
14.35 Т/с «СУПРУГИ» 16+
15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
16.25 «Прокурорская проверка» 16+
17.40 «Говорим и показываем» 16+
19.30 Х/ф «МОРСКИЕ ДЬЯВОЛЫ. СМЕРЧ» 16+
21.25 Т/с «ИГРА» 16+
23.15 Сегодня. Итоги
23.35 Т/с «ЧУЖОЙ РАЙОН» 16+
1.30 Главная дорога 16+
2.05 Дикий мир 0+
3.10 Т/с «ЗАКОН И ПОРЯДОК» 16+
5.00 Т/с «МОСКВА. ТРИ ВОКЗАЛА» 16+

СРЕДА, 27.02

ПЕРВЫЙ

5.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 0.00, 3.00 Новости
5.05 «Доброе утро»
9.15 Контрольная закупка
9.45 «Жить здорово!» 12+
10.55 Модный приговор
12.20 «Время обедать!»
13.00 «Доброго здоровьица!» 12+
14.00 Другие новости
14.25 Понять. Простить 12+
15.20 «Хочу знать»
15.50 «Ты не один» 16+
16.20 «Дешево и сердито»
17.00 Т/с «НЕРАВНЫЙ БРАК» 16+
18.50 «Давай поженимся!» 16+
19.50 «Пусть говорят» 16+
21.00 «Время»
21.30 Т/с «ЕСЕНИН» 16+
23.30 «Вечерний Ургант» 16+
0.20 «Карточный домик» 18+
1.20 «Гримм» 16+
2.15, 3.05 Х/ф «ГЛОРИЯ» 16+

РТР

5.00 Утро России
9.00 «1000 мелочей»
9.45 «О самом главном»
10.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ» 12+
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.50 Т/с «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ» 12+
12.50 «Дело Х. Следствие продолжается» 12+
13.50, 16.45 Вести. Дежурная часть
14.50 Т/с «ЕФРОСИНЬЯ. ТАЕЖНАЯ ЛЮБОВЬ»
15.45 Т/с «ТАЙНЫ ИНСТИТУТА БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ»
17.50 Т/с «КАТЕРИНА. СЕМЬЯ» 12+
20.30 Спокойной ночи, малыши!
20.40 «Прямой эфир» 12+
21.30 Т/с «ПРИНЦИП ХАБАРОВА» 12+
0.15 К 75-летию Александра Проханова. «Солдат империи»
1.20 Х/Ф «НЕПРОЩЕННЫЙ» 16+
3.55 Комната смеха

ЧУВАШИЯ

6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш ен
7.07-7.10, 7.35-7.41 Утро Чувашии
8.07-8.10, 8.35-8.41 Утро Чувашии
11.30-11.50 Вести-Чăваш ен
14.30-14.50 Вести-Чувашия
17.30-17.50 Вести-Чăваш ен
19.40-20.00 Вести-Чувашия

КУЛЬТУРА

6.30 «Евроньюс»
10.00 «Наблюдатель»
11.15, 1.55 Т/с «ПЕРРИ МЭЙСОН»
12.10 «Русская верфь».
12.40 Д/ф «Мировые сокровища культуры»
13.00 Власть факта. «Конец капитализма?»
13.45, 21.25 Д/с «Великий замысел по Стивену Хокингу»
14.30 «Больше, чем любовь»
15.10 Красуйся, град Петров!
15.40, 19.30, 23.30 Новости культуры
15.50 Евгений Стеблов в телеспектакле «ТОПАЗ»
17.25 «Театральная летопись» Павел Хомский
17.50 «Бетховен. Революция оркестра»
18.40 Academia
19.45 Главная роль
20.00 «Абсолютный слух»
20.40 Д/ф «Спрятанный свет слова... Юрий Казаков»
22.15 «Петр I и Сталин».
22.45 Магия кино
23.50 Д/ф «Теория всеобщей контактности Элия Белютина»
0.20 Х/ф «БУДДЕНБРОКИ»
1.50 Д. Шостакович. Романс из музыки к к/ф «Овод»
2.50 Д/ф «Сирано де Бержерак»

НТВ

6.00 «НТВ утром»
8.10 Т/с «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА» 16+
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
10.20 «Чудо техники» с Сергеем Малоземовым 12+
10.50 «До суда» 16+
11.55 Суд присяжных 16+
13.25 «Суд присяжных. Окончательный вердикт» 16+
14.35 Т/с «СУПРУГИ» 16+
15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
16.25 «Прокурорская проверка» 16+
17.40 «Говорим и показываем» 16+
19.30 Х/ф «МОРСКИЕ ДЬЯВОЛЫ. СМЕРЧ» 16+
21.25 Т/с «ИГРА» 16+
23.15 Сегодня. Итоги
23.35 Т/с «ЧУЖОЙ РАЙОН» 16+
1.35 Квартирный вопрос 0+
2.40 Дикий мир 0+
3.10 Т/с «ЗАКОН И ПОРЯДОК» 16+
5.00 Т/с «МОСКВА. ТРИ ВОКЗАЛА» 16+

ЧЕТВЕРГ, 28.02

ПЕРВЫЙ

5.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 0.00, 3.00 Новости
5.05 «Доброе утро»
9.15 Контрольная закупка
9.45 «Жить здорово!» 12+
10.55 Модный приговор
12.20 «Время обедать!»
13.00 «Доброго здоровьица!» 12+
14.00 Другие новости
14.25 Понять. Простить 12+
15.20, 4.15 «Хочу знать»
15.50 «Ты не один» 16+
16.20 «Дешево и сердито»
17.00 Т/с «НЕРАВНЫЙ БРАК» 16+
18.50 «Давай поженимся!» 16+
19.50 «Пусть говорят» 16+
21.00 «Время»
21.30 Т/с «ЕСЕНИН» 16+
23.30 «Вечерний Ургант» 16+
0.20 «Карточный домик» 18+
1.20 Х/ф «Черные небеса» 16+
3.05 «Черные небеса» 16+
3.25 Т/с «СЛЕДСТВИЕ ПО ТЕЛУ» 16+

РТР

5.00 Утро России
9.00 «1000 мелочей»
9.45 «О самом главном»
10.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ» 12+
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.50 Т/с «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ» 12+
12.50 «Дело Х. Следствие продолжается» 12+
13.50, 16.45, 4.45 Вести. Дежурная часть
14.50 Т/с «ЕФРОСИНЬЯ. ТАЕЖНАЯ ЛЮБОВЬ»
15.45 Т/с «ТАЙНЫ ИНСТИТУТА БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ»
17.50 Т/с «КАТЕРИНА. СЕМЬЯ» 12+
20.30 Спокойной ночи, малыши!
20.40 «Прямой эфир» 12+
21.30 Т/с «ПРИНЦИП ХАБАРОВА» 12+
23.20 «Поединок» 12+
0.55 «Полиграф»
2.00 Х/ф «ВАКАНСИЯ НА ЖЕРТВУ» 16+
3.40 Комната смеха

ЧУВАШИЯ

6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш ен
7.07-7.10, 7.35-7.41 Утро Чувашии
8.07-8.10, 8.35-8.41 Утро Чувашии
9.00 Мир искусства. Памяти композитора А. Васильева
9.30-9.45 Портрет моего папы
11.30-11.50 Вести-Чăваш ен
14.30-14.50 Вести-Чувашия
17.30-17.50 Вести-Чăваш ен
19.40-20.00 Вести-Чувашия

КУЛЬТУРА

6.30 «Евроньюс»
10.00 «Наблюдатель»
11.15, 1.55 Т/с «ПЕРРИ МЭЙСОН»
12.10 Д/ф «Родовое гнездо. Из истории ФИАНа имени П. Н. Лебедева»
12.40 Д/ф «Мировые сокровища культуры»
13.00 «Абсолютный слух»
13.45, 21.25 Д/с «Великий замысел по Стивену Хокингу»
14.30 Д/ф «Всеволод Пудовкин»
15.10 «Письма из провинции» Епифань (Тульская область).
15.40, 19.30, 23.30 Новости культуры
15.50 Маргарита Терехова в телеспектакле «ИСТОРИЯ КАВАЛЕРА ДЕ ГРИЕ И МАНОН ЛЕСКО»
17.30 Д/ф «Мировые сокровища культуры»
17.50 «Бетховен. Революция оркестра»
18.40 Academia
19.45 Главная роль
20.00 Черные дыры. Белые пятна.
20.40 Авторская программа Виталия Вульфа «Мой серебряный шар»
22.15 «Куда девался Петр I ?».
22.40 «Культурная революция»
23.50 Д/ф «Теория всеобщей контактности Элия Белютина»
0.20 Х/ф «БУДДЕНБРОКИ»
1.50 Д/ф «Франческо Петрарка»
2.45 Чарли Чаплин. Музыка к кинофильмам

НТВ

6.00 «НТВ утром»
8.10 Т/с «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА» 16+
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
10.20 «Медицинские тайны» 16+
10.50 «До суда» 16+
11.55 Суд присяжных 16+
13.25 «Суд присяжных. Окончательный вердикт» 16+
14.35 Т/с «СУПРУГИ» 16+
15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
16.25 «Прокурорская проверка» 16+
17.40 «Говорим и показываем» 16+
19.30 Х/ф «МОРСКИЕ ДЬЯВОЛЫ. СМЕРЧ» 16+
21.25 Т/с «ИГРА» 16+
23.15 Сегодня. Итоги
23.35 Т/с «ЧУЖОЙ РАЙОН» 16+
1.25 «Дачный ответ» 0+
2.30 Дикий мир 0+
3.05 Т/с «ЗАКОН И ПОРЯДОК» 16+
5.00 Т/с «МОСКВА. ТРИ ВОКЗАЛА» 16+

ПЯТНИЦА, 01.03

ПЕРВЫЙ

5.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00 Новости
5.05 «Доброе утро»
9.15 Контрольная закупка
9.45 «Жить здорово!» 12+
10.55 Модный приговор
12.20 «Время обедать!»
13.00 «Доброго здоровьица!» 12+
14.00 Другие новости
14.25 Понять. Простить 12+
15.20 «Хочу знать»
15.50 «Ты не один» 16+
16.20 Ералаш
17.00 «Жди меня»
18.50 «Человек и закон» 16+
19.50 «Поле чудес»
21.00 «Время»
21.30 Т/с «ЕСЕНИН» 16+
0.30 Х/ф «СТИЛЬНАЯ ШТУЧКА» 12+
2.35 Х/ф «КАДИЛЛАК РЕКОРДС» 16+
4.40 Т/с «СЛЕДСТВИЕ ПО ТЕЛУ» 16+

РТР

5.00 Утро России
8.55 Мусульмане
9.05 «1000 мелочей»
9.45 «О самом главном»
10.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ» 12+
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.50 Т/с «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ» 12+
12.50 «Право на встречу» 12+
13.50, 16.45 Вести. Дежурная часть
14.50 Т/с «ЕФРОСИНЬЯ. ТАЕЖНАЯ ЛЮБОВЬ»
15.45 Т/с «ТАЙНЫ ИНСТИТУТА БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ»
17.50 Т/с «КАТЕРИНА. СЕМЬЯ» 12+
20.30 Спокойной ночи, малыши!
20.40 «Прямой эфир» 12+
21.30 Т/с «ПРИНЦИП ХАБАРОВА» 12+
0.15 Х/ф «КАНДАГАР» 16+
2.30 Х/ф «ПРОЕКТ А» 16+
4.30 Комната смеха

ЧУВАШИЯ

6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш ен
7.07-7.10, 7.35-7.41 Утро Чувашии
8.07-8.10, 8.35-8.41 Утро Чувашии
9.05-9.45 Телеюрă
11.30-11.50 Вести-ПФО
14.30-14.50 Вести-Чувашия
17.30-17.50 Вести-Чăваш ен
19.40-20.00 Вести-Чувашия

КУЛЬТУРА

6.30 «Евроньюс»
10.00, 15.40, 19.30, 23.20 Новости культуры
10.20 Х/ф «ЧУДЕСНИЦА»
11.55 «Провинциальные музеи» «Лагерь №27»
12.20 Д/ф «Последний романтик. Евгений Ухналев»
12.50, 2.40 Д/ф «Мировые сокровища культуры»
13.05 Черные дыры. Белые пятна.
13.45 Д/с «Великий замысел по Стивену Хокингу»
14.30 Гении и злодеи. «Александр Алехин».
14.55 Важные вещи. «Грамота Суворова»
15.10 «Личное время» Василий Сигарев.
15.50 Ростислав Плятт в телеспектакле «ИСТЦЫ И ОТВЕТЧИКИ»
17.20 «Царская ложа» Галерея музыки
18.05 Фестиваль в Вербье. Концерт Давида Фрайя
19.00 Смехоностальгия
19.50 Х/ф «ЗВЕЗДА ПЛЕНИТЕЛЬНОГО СЧАСТЬЯ»
22.35 Д/ф «Бенкендорф. О бедном жандарме замолвите слово»
23.45 Х/ф «ХОЛОСТЫЕ ВЫСТРЕЛЫ» 16+
1.45 Пьесы для гитары
1.55 «Искатели» «Мемории Гоголя».

НТВ

6.00 «НТВ утром»
8.10 Т/с «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА» 16+
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
10.20, 5.05 Спасатели 16+
10.50 «До суда» 16+
11.55 Суд присяжных 16+
13.25 «Суд присяжных. Окончательный вердикт» 16+
14.35 Т/с «СУПРУГИ» 16+
15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
16.25 «Прокурорская проверка» 16+
17.40 «Говорим и показываем» 16+
19.30 Х/ф «МОРСКИЕ ДЬЯВОЛЫ. СМЕРЧ. СУДЬБЫ» 16+
21.25 Т/с «ИГРА» 16+
23.15 Х/ф «СТАЛИН С НАМИ» 16+
1.15 Х/ф «ВОР» 16+
3.15 Т/с «ЗАКОН И ПОРЯДОК» 16+

СУББОТА, 02.03

ПЕРВЫЙ

5.45, 6.10 Х/ф «НАЗНАЧЕНИЕ»
6.00, 10.00, 12.00, 18.00 Новости
7.35 «Играй, гармонь любимая!»
8.20 М/ф «Джейк и пираты Нетландии»
8.50 «Смешарики. Новые приключения»
9.00 Умницы и умники 12+
9.45 «Слово пастыря»
10.15 Смак 12+
10.55 «Кабачок «13 стульев» Рождение легенды» 12+
12.15 «Кабачок «13 стульев» Собрание сочинений»
18.15 «Кто хочет стать миллионером?»
19.20 «Две звезды»
21.00 «Время»
21.20 «Сегодня вечером» 16+
22.50 Х/ф «НЕУПРАВЛЯЕМЫЙ» 16+
0.40 Сверхновый Шерлок Холмс. «Элементарно» 16+
1.35 Х/ф «ГОЛ!» 16+
3.45 Х/ф «ХАННА МОНТАНА: КИНО» 12+

РТР

5.00 Х/ф «ВЫЛЕТ ЗАДЕРЖИВАЕТСЯ»
6.35 «Сельское утро»
7.05 Диалоги о животных
8.00, 11.00, 14.00 Вести
8.20 «Военная программа»
8.50 «Планета собак»
9.25 Субботник
10.05 «Чудо природы. Зрение»
11.20 Вести. Дежурная часть
11.55 «Честный детектив» 16+
12.25 Х/ф «СВОЙ-ЧУЖОЙ» 12+
14.30 Шоу «Десять миллионов»
15.35 Субботний вечер
17.45 Х/ф «ПРИМЕТА НА СЧАСТЬЕ» 12+
20.00 Вести в субботу
20.45 Х/ф «А СНЕГ КРУЖИТ...» 12+
0.40 Х/ф «ПРИГОВОР» 12+
2.40 Х/ф «ПРОЕКТ А-2» 16+
4.35 Комната смеха

ЧУВАШИЯ

8.10-8.20 Вести-Чăваш ен
10.05 Юратнăран
10.50-11.00 Шевле
14.20-14.30 Вести-Чувашия

КУЛЬТУРА

6.30 «Евроньюс»
10.00 Библейский сюжет
10.35 Х/ф «ОДНОЛЮБЫ»
11.55 Большая семья. Валерий Гаркалин
12.50 Пряничный домик. «Цветная гжель».
13.20 Х/ф «ВЕСЕЛОЕ ВОЛШЕБСТВО»
14.25 М/ф «Мартынко»
14.40 Д/ф «Рыцарь оперетты. Григорий Ярон»
15.20 400 лет императорскому Дому Романовых. «Императорский портрет».
15.45 Д/ф «Георгий Флеров»
16.15 Д/ф «Среди туманов Маджули»
17.10 «Вслух» Поэзия сегодня
17.50 75 лет Вячеславу Зайцеву. «Линия жизни».
18.45 Д/ф «Боулинг для Колумбины» 12+
21.20 «Романтика романса» Владимир Самсонов
22.15 «Белая студия» Армен Джигарханян
22.55 Х/ф «МАМА РОМА»
0.45 «РОКовая ночь» с Александром Ф. Скляром. Концерт Ринго Старра
1.50 М/ф «Великая битва Слона с Китом»
1.55 «Легенды мирового кино» Изольда Извицкая
2.25 «Обыкновенный концерт» с Эдуардом Эфировым

НТВ

5.40 Х/ф «АГЕНТ ОСОБОГО НАЗНАЧЕНИЯ» 16+
7.25 Смотр 0+
8.00, 10.00, 13.00, 19.00 Сегодня
8.15 «Золотой ключ» 0+
8.45 «Государственная жилищная лотерея» 0+
9.25 «Готовим с Алексеем Зиминым» 0+
10.20 Главная дорога 16+
10.55 Кулинарный поединок с Оскаром Кучерой 0+
12.00 Квартирный вопрос 0+
13.20 Х/ф «ЖИЛ-БЫЛ ДЕД» 16+
15.10 Своя игра 0+
16.00 Следствие вели... 16+
17.00, 19.20 Т/с «ОДИССЕЯ СЫЩИКА ГУРОВА» 16+
21.15 «Русские сенсации» 16+
22.15 Ты не поверишь! 16+
23.10 Х/ф «СТАЛИН С НАМИ» 16+
1.10 Х/ф «СОЮЗ НЕРУШИМЫЙ» 16+
3.05 Т/с «ЗАКОН И ПОРЯДОК» 16+
5.05 «Кремлевские похороны» 16+

ВОСКРЕСЕНЬЕ, 03.03

ПЕРВЫЙ

5.50, 6.10 Х/ф «ОПАСНЫЕ ГАСТРОЛИ»
6.00, 10.00, 12.00 Новости
7.40 «Служу Отчизне!»
8.15 М/ф «Аладдин»
8.40 «Смешарики. ПИН-код»
8.55 «Здоровье» 16+
10.15 «Пока все дома»
11.05 «Вячеслав Зайцев. Всегда в моде»
12.20 Среда обитания. «Красота дороже денег» 12+
13.30 «Борислав Брондуков. Комик с печальными глазами» 12+
14.30 Х/ф «АФОНЯ» 12+
16.20 «Форт Боярд» 16+
18.00 «Один в один!»
21.00 Воскресное «Время»
22.00 «Клуб Веселых и Находчивых» Высшая лига 12+
0.00 «Познер» 16+
1.05 Х/ф «МНЕ БЫ В НЕБО» 16+
3.05 Х/ф «ДОКТОР ДУЛИТТЛ: РЕБЯТА НА МИЛЛИОН ДОЛЛАРОВ»

РТР

5.20 Х/ф «ГОРОД НЕВЕСТ»
7.20 Вся Россия
7.30 Сам себе режиссер
8.20 «Смехопанорама»
8.50 Утренняя почта
9.30 «Сто к одному» Неделя в городе
11.00, 14.00 Вести
11.10 «Городок»
11.45, 14.30 Х/ф «ОДИН ЕДИНСТВЕННЫЙ И НАВСЕГДА» 12+
16.05 «Смеяться разрешается»
18.10 «Фактор А»
20.00 Вести недели
21.30 Х/ф «СУДЬБА МАРИИ» 12+
23.30 «Воскресный вечер с Владимиром Соловьевым» 12+
1.20 Х/ф «КОДЕКС ВОРА» 16+
3.20 «Чудо природы. Зрение»
4.20 Комната смеха

ЧУВАШИЯ

10.20-11.00 Вести-Чувашия. События недели
На канале «Россия 2»
9.40-10.05 Вести-Спорт-Чувашия

КУЛЬТУРА

6.30 «Евроньюс»
10.00 «Обыкновенный концерт» с Эдуардом Эфировым
10.35 Х/ф «ОЛЕСЯ»
11.55 «Борислав Брондуков»
12.40 М/ф «Котенок по имени Гав» «Теремок»
13.40 Д/ф «Биг Сур»
14.30 «Что делать?»
15.20 400 лет императорскому Дому Романовых. «Императорская квартира».
15.50 Х/ф «ВАШ СЫН И БРАТ»
17.20, 1.55 «Искатели» «Загадка Зеленого острова».
18.10 Итоговая программа «Контекст»
18.50 «90 лет театру имени Моссовета. Виктор Сухоруков, Александр Яцко и Екатерина Гусева в спектакле «Царство отца и сына»
21.15 По следам тайны. «Новые «Воспоминания о будущем».
22.00 Д/ф «Пласидо Доминго»
23.15 Пласидо Доминго, Аня Хартерос, Ферруччио Фурланетто в опере Дж. Верди «СИМОН БОККАНЕГРА»
2.40 Д/ф «Мировые сокровища культуры» «Каркассонн. Грезы одной крепости»

НТВ

6.05 Х/ф «АГЕНТ ОСОБОГО НАЗНАЧЕНИЯ» 16+
8.00, 10.00, 13.00 Сегодня
8.15 «Русское лото» 0+
8.45 Их нравы 0+
9.25 Едим дома 0+
10.20 «Первая передача» 16+
10.55 «Чудо техники» 12+
11.25 «Поедем, поедим!» 0+
12.00 «Дачный ответ» 0+
13.20 Х/ф «ТОВАРИЩ СТАЛИН» 16+
17.20 «Очная ставка» 16+
18.20 Чрезвычайное происшествие. Обзор за неделю
19.00 «Сегодня. Итоговая программа»
20.00 Чистосердечное признание 16+
20.35 «Центральное телевидение» 16+
21.30 «Железные леди» 16+
22.20 Х/ф «СТАЛИН С НАМИ» 16+
0.20 «Реакция Вассермана» 16+
0.55 Х/ф «ЖЕСТОКАЯ ЛЮБОВЬ» 18+
3.05 Т/с «ЗАКОН И ПОРЯДОК» 16+
5.00 «Кремлевские похороны» 16+

Пĕлтерӳсем. Объявления

Бурение колодцев, колодезные кольца. Доставка, установка. Тел.: 8-927-668-96-96. 10-10.

Спутниковое цифровое телевидение высокой четкости FULL HD. Триколор – 7000 руб. Телекарта – 3000 руб. Карты «Кинозал» со скидкой – 250 руб. Тел.: 8-906-385-29-30. 9-10.

3-10.

1-11.

ТЕПЛИЦЫ от производителя из сотового поликарбоната 3х6, 3х8 и т. д. Телефоны: 8-917-651-00-76 8-927-858-28-79.

Продаем: доски 25-50 мм (обрезные, необрезные), брус любого сечения, жерди, подтоварник. Цена договорная, доставка по району бесплатно.
Тел.: 8-927-667-28-32, 8-919-679-18-11. 8-10.

НАТЯЖНЫЕ ПОТОЛКИ
Тел.: 8-927-667-40-92. 4-30.

* * *

Ĕне, вăкăр, пăру, сурăх туянатпăр.
Тел.: 8-905-343-60-63. 9-10.

* * *

Продаем окна деревянные любого вида и на заказ, двери деревянные (массив).
Тел.: 8-906-388-66-04, 8-905-341-02-86. 13-15.

* * *

Проекты зданий и инд. домов, электро-, водо- и газоснабжения, сметы. Свид. СРО. ООО «Интхекс», с. Моргауши, ул. Мира, 9А. Тел.: 62-6-03.

* * *

Продаю автомобиль ВАЗ-21099 2003 года выпуска, цвет ярко-синий. В хорошем состоянии. Цена 90 000 руб. Тел.: 8-906-383-65-24.

* * *

Требуются соцработники, переписчики бланков, консультанты по пенсионной реформе. З/п высокая, еженедельная. Тел.: 8-987-662-63-41. 6-6.

* * *

Тюкланă утă сутатăп. Тел.: 8-927-863-61-27.

СКИДКИ ВМК Военно-мемориальная компания
ЗАО «Военно-мемориальная компания» принимает заказы на изготовление, доставку и установку памятников (участникам ВОВ, боевых действий в Афганистане и Чечне за счет Министерства обороны РФ – бесплатно). Принимаем заказы на участие в похоронах и других мероприятиях. В продаже имеются: костюмы ритуальные, платки головные, платки носовые; гробы; памятники, ограды, кресты; венки, ленты с надписью.
Адрес: с. Моргауши, «Дом быта», 1 этаж.
Тел.: 62-7-30, 8-905-029-31-93, 8-917-653-55-97.
Работаем без выходных. 2-2.

* * *

Куплю ветхий дом с земельным участком, с документами до 50 тыс. руб. Тел.: 8-909-305-91-61. 2-2.

* * *

Закупаю молочных телят, овец, быков по хорошим ценам. Тел.: 8-905-343-46-23. 2-4.

* * *

Весенние скидки: кормовые добавки по оптовым ценам. Всех желающих просим посетить ветаптеку по адресу: с. Моргауши, ул. 50 лет Октября, д. 23 (здание «Сельхозтехники»). 3-3.

* * *

Продаются березовые дрова. Тел.: 8-903-065-58-68. 2-2.

* * *

Страховая компания «Наско» работает по всем видам страхования в с. Моргауши уже 5-ый год. Приглашает вас на все виды страхования в с. Моргауши, здание «Дом быта» 1 этаж. При переходе в нашу компанию скидки на все виды сохраняются. Некоторые тарифы на страхование: имущества, жилье – 0,4-0,5% от стоимости имущества, скидки; коровы – 5,4% от стоимости коровы, скидки; от несчастных случаев: детей от 1 года до 16 лет – 1,1% от суммы страхования, взрослых до 70 лет – 1,5-2% – и выплата производится 0,5% от суммы страхования с 1-ого дня больничного листа. ОСАГО автомашин всех видов – скидки до 40%. Все остальные подробности в офисе или по тел.: 8-927-850-19-10, 8-905-343-70-03. 5-5.

* * *

Продаю поросят от 8 кг и выше.
Тел.: 8-960-311-22-86. 1-5.

* * *

Продаю: кирпич красный одинарный, полуторный; облицовочный всех цветов; двойной керамический; силикатный белый, желтый; КББ р-р 20х20х40; красный половняк; гравмассу; керамзит. Доставка и разгрузка на манипуляторе. Документы. Тел.: 8-903-358-20-97, 8(8352)44-20-97. 6-12.

Продаем пропаренные керамзитобетонные блоки, цемент, керамзит. Адрес: с. Моргауши, «Агропромснаб». Тел.: 8-905-340-07-78. 2-10.

МОСКВА – ВАХТА!!!
В Москву и Московскую обл. требуются ФАСОВЩИЦЫ, ГРУЗЧИКИ
Питание, проживание — БЕСПЛАТНО. Вахта. Выезд группами до предприятия. Гарантии. З/п 27 000 – 35 000 руб.
Тел.:8(8352)29-80-30, 29-50-30. 3-4.

Магазин «ОТДЕЛОЧНИК» реализует: утеплитель «Технониколь» – 530 руб.; гипсокартон – 190 руб.; ОСП 9 мм (1,25х2,50) – 555 руб.; профнастил оцинк. 2 м – 400 руб., (167 руб. м^2), профнастил крашеный 2 м – 480 руб., (209 руб. м^2); сухие смеси, цемент – 180 руб.; сайдинг; двери. Тел.: 8-903-322-59-69, 8-961-348-66-36. 9-10.

* * *

Продаю с доставкой: кирпич керамический, силикатный (любых цветов); блоки керамзитобетонные, газосиликатные, фундаментные, пеноблоки; кольца колодезные; трубы асбестоцементные, профильные; арматура, цемент, сухие смеси, шифер, рубероид, профнастил, пиломатериалы. Металлоконструкции: гаражные ворота, калитка, забор, беседка, теплица, козырьки (навесы), решетки, кладочные сетки, печи, мангал, скамейки и т. п. Услуги крана-манипулятора.
Тел.: 8-903-357-46-75, 8-927-880-04-83. 2-10.

* * *

Мы, собственники земельных долей Блинова Раиса Геннадьевна, Вязова Ирина Ильинична, объявляем о выделении земельного участка в счет земельной доли площадью по 2,92 га пашни, расположенного на территории землепользования СПК «Оринино» Моргаушского района Чувашской Республики, Орининского сельского поселения, участок расположен в южной части кадастрового квартала 21:17:101601.

* * *

ИЗВЕЩЕНИЕ О СОГЛАСОВАНИИ ПРОЕКТА МЕЖЕВАНИЯ ЗЕМЕЛЬНОГО УЧАСТКА

Настоящим извещением уведомляем участников долевой собственности на земельный участок с кадастровым номером 21:17:080901:2, о месте и порядке ознакомления с проектом межевания земельного участка, образованного в счет земельной доли. Предметом согласования являются размер и местоположение границ выделяемого земельного участка.

Заказчиком проекта межевания является: Соколов Павел Петрович, проживающий по адресу: Чувашская Республика, Моргаушский район, д. Кубасы, ул. Нижняя, д. 111.

Проект межевания земельных участков подготовлен кадастровым инженером Николаевым А.В., номер квалификационного аттестата 21-11-68. Почтовый адрес и адрес электронной почты, по которым осуществляется связь с кадастровым инженером: 429530, Чувашская Республика, Моргаушский район, с. Моргауши, ул. Ленина, д. 41/5. E-mail:arshin21@yandex.ru

Кадастровый номер исходного земельного участка 21:17:080901:2. Адрес местоположения: Чувашская Республика-Чувашия, Моргаушский район, Юнгинское сельское поселение.

С проектом межевания земельных участков можно ознакомиться по адресу:429530, Россия, Чувашская Республика, Моргаушский район, с. Моргауши, ул. Ленина, д. 41/5.

Обоснованные возражения после ознакомления с проектом межевания относительно размера и местоположения границ земельных участков принимаются в течение 30 дней со дня опубликования данного извещения по адресу: 429530, Чувашская Республика-Чувашия, с. Моргауши, ул. Ленина, д. 41/5 ООО «Аршин» и в филиале ФГБУ «ФКП Росреестра» по Чувашской Республике-Чувашии, по адресу: Чувашская Республика-Чувашия, г. Чебоксары. пр. Московский, д. 37.

* * *

ИЗВЕЩЕНИЕ О СОГЛАСОВАНИИ ПРОЕКТА МЕЖЕВАНИЯ ЗЕМЕЛЬНЫХ УЧАСТКОВ

Настоящим извещением уведомляем участников долевой собственности на земельный участок с кадастровым номером 21:17:210201:111, о месте и порядке ознакомления с проектом межевания земельного участка, образованного в счет земельной доли. Предметом согласования являются размер и местоположение границ выделяемого земельного участка.

Заказчиками проекта межевания являются: Кузин Леонид Николаевич, проживающий по адресу: Чувашская Республика, Моргаушский район, Тораевское сельское поселение, д. Б. Токшики, ул. Ленина, д. 71. Кузина Раиса Ильинична, проживающая по адресу: Чувашская Республика, Моргаушский район, Тораевское сельское поселение, д. Б. Токшики, ул. Ленина, д. 71. Кузин Сергей Леонидович, проживающий по адресу: Чувашская Республика, Моргаушский район, Тораевское сельское поселение, д. Б. Токшики, ул. Ленина, д. 62.

Проект межевания земельных участков подготовлен кадастровым инженером Николаевым А.В., номер квалификационного аттестата 21-11-68. Почтовый адрес и адрес электронной почты, по которым осуществляется связь с кадастровым инженером: 429530, Чувашская Республика, Моргаушский район, с. Моргауши, ул. Ленина, д. 41/5. E-mail:arshin21@yandex.ru

Кадастровый номер исходного земельного участка 21:17:210201:111. Адрес местоположения: Чувашская Республика-Чувашия, Моргаушский район, Тораевское сельское поселение.

С проектом межевания земельных участков можно ознакомиться по адресу:429530, Россия, Чувашская Республика, Моргаушский район, с. Моргауши, ул. Ленина, д. 41/5.

Обоснованные возражения после ознакомления с проектом межевания относительно размера и местоположения границ земельных участков принимаются в течение 30 дней со дня опубликования данного извещения по адресу: 429530, Чувашская Республика-Чувашия, с. Моргауши, ул. Ленина, д. 41/5 ООО «Аршин» и в филиале ФГБУ «ФКП Росреестра» по Чувашской Республике-Чувашии, по адресу: Чувашская Республика-Чувашия, г. Чебоксары. пр. Московский, д. 37.

Адрес: с. Моргауши, ул. 50 лет Октября, д. 4 (с торца здания Дома быта). Тел.: 62-3-80. 10-10.

Моргаушское местное отделение ВДПО выражает глубокое соболезнование родным и близким Сидоровой Г.П. по поводу кончины мужа – мастера местного отделения ВДПО
СИДОРОВА Николая Романовича.

Прогноз погоды

	пятница 22 февраля				суббота 23 февраля				воскресенье 24 февраля				понедельник 25 февраля				вторник 26 февраля		
Местное время	04:00	10:00	16:00	22:00	04:00	10:00	16:00	22:00	04:00	10:00	16:00	22:00	04:00	10:00	16:00	22:00	04:00	10:00	16:00
Облачность %																			
Осадки мм																			
Температура °C	-17	-15	-11	-12	-13	-13	-8	-11	-12	-11	-5	-7	-11	-9	-6	-7	-7	-8	-4
Давление мм	750	751	750	750	750	753	755	754	752	753	754	756	755	756	755	755	754	747	743
Влажность %	80	85	70	80	80	84	73	81	81	87	76	81	85	86	73	86	86	89	74
Ветер м/сек	2	4	5	4	4	4	4	4	6	7	6	5	1	7	7	5	4	7	8
	З	З	З	З	С-З	С-З	З	З	З	З	З	С-З	С-З	З	З	З	З	З	З
Солнце восход / заход		07:59	18:12			07:57	18:15			07:54	18:17			07:52	18:19		07:49	18:21	
Луна восход / заход		14:37	05:58			15:47	06:25			17:00	06:49			18:15	07:09		19:32	07:28	

Муркаш районĕнчи «Çĕнтерӳ ялавĕ» хаçат

УЧРЕДИТЕЛЬСЕМ:
Чăваш Республикин Информаци политикин тата массăллă коммуникацисен министерстви

ЧР Информаци политикин тата массăллă коммуникацисен министерствин "Муркаш районĕн «Çĕнтерӳ ялавĕ» хаçат редакцийĕ" Чăваш Республикин хай тытăмлă учрежденийĕ.

Тĕп редактор А.И. ТИХОНОВ.

АДРЕС: 429530, Чăваш Республики, Муркаш ялĕ, Мир урамĕ, 9А çурт.
ТЕЛЕФОНСЕМ: тĕп редактор - 62-1-36, яваплă секретарь - 62-2-82, бухгалтери - 62-1-35, пайсем: общество пурнăç пайĕ - 62-2-82, экономика тата социаллă пурнăç пайĕ - 62-1-38.
Факс: 62-1-36. E-mail: morpress@cbx.ru, redaction@cbx.ru

Çыхăну, информаци технологийĕсен тата массăллă коммуникаци сферине пăхса тăракан Федераллă службăн Чăваш Республикипе – Чăваш Енпе ĕçлекен управленийĕ 2012 çулхи юпа уйăхĕн 11-мĕшĕнче ПИ ТУ 21-00249 № регистрациленĕ.

Калăпăшĕ 2 пичет листи.
Ал çырăвĕсене рецензилемеççĕ, каялла тавăрса памаççĕ, 2 страницăран пысăкраххисене йышăнмаççĕ.
Рекламăпа пĕлтерӳсен чăнлăхĕшĕн вĕсене паракансем яваплă.

ИЗДАНИ ИНДЕКСĔ: 54822.
Хаçат юн тата шăмат кунсерен тухать.
Номер дежурнăйĕ Шапошников В.Л.
Пичете панă 21.02.2013 ç.
Пичете памалли вăхăт: графикпа – 17 сех. 20 мин., чăннипе – 17 сех. 20 мин.
Заказ Тираж 4891.

Номер набран и сверстан в АУ ЧР «Редакция Моргаушской районной газеты «Çĕнтерӳ ялавĕ», отпечатан в типографии ГУП "ИПК "Чувашия": 428019 г. Чебоксары, пр. И. Яковлева,13. Качество печати соответствует оттискам, предоставленным редакцией.